

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא = מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תכר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגזול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תכר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תכר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תכר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גזול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתשובה"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

(קיסר = אתנה או סלוק) פשטא מונח זקף-קטן – והוא תיאור ואחריו הלכה, או הוא הלכה ואחריו הלכה, לימוד אלפני ולאחריו (קיסר = אתנה או סלוק) מרכא פשטא מונח זקף-קטן – – והוא תיאור ואחריו הלכה, או הוא הלכה ואחריו הלכה, לימוד אלפני לפניו ואפשר גם לאחריו.

1.1 במדבר מטות ל,ב

במדבר מטות ל,ב: פ [ב] וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל-רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יְהוָה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה':

לְאֹמֶר – אתנה, מגביל לדרוש נוטריקון לאו אמר בתוך העשה המתחיל בצווי יְהוָה הַדְּבָר וכפ'י רש"י ... דבר אחר (ראה נדרים עז,ב – עח,א): יְהוָה הַדְּבָר – מעוט הוא; לומר, שהחכם בלשון 'התרה' ובעל בלשון 'הפרה' כלשון הכתוב כאן; (וההגבלה במצוות העשה היא לא תחילתו בין דרך החכם בלשון התרה ובין דרך הבעל בלשון הפרה) ואם חלפו, אין מותר ואין מופר (נדרים עח,א).
ספרי במדבר פיסקא קנג ... ומה ת"ל אֶל-רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת מגיד שאין היתר נדרים אלא מפי מומחים. ... ד"א יְהוָה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' הבעל מפר ואין חכם מפר. חכם מתיר ואין בעל מתיר ...
פ' רש"י עה"ת ... למד שהפרת נדרים ביחיד מומחה ואם אין יחיד מומחה מפר בשלשה הדיוטות.

הלימוד הבא הוא בדרך המלבי"ם בהסבירו אותה בתבנית טעמים בפר' אחרי מות בקשר לבגדי כהן גדול משל ציבור... נעייין בתבנית הטעמים של הקרא **יְהוָה הַדְּבָר** – (אתנה מחצי הפסוק שלפניו) מונח זקף-קטן והוא תיאור, **אֲשֶׁר צִוָּה ה'** – טפחא מרכא סלוק – הוא המצוה. זאת בתבנית טעמים ללימוד לאחריו ואלפניו.

ע"פ הכתוב ב-**ספרי** המצוה **אֲשֶׁר צִוָּה ה'** היא הבעל מפר ואין חכם מפר. חכם מתיר ואין בעל מתיר, וכן הכתוב לפניו ב-**ספרי** היתר נדרים ... **מפי מומחים**. **ספרי** דורש שהכתוב מדבר באב מפר וחכם המתיר נדרים, ועדיין לא שמענו על עצם סיפור מעשה הנדר או השבועה הכתוב אחריו ב-**(במ' מט' ג,א)** איש כִּי-יָדַר יָדָר לֵה' או-הִשְׁבַּע שְׁבַעַה וגו'. לכאורה סדר הכתוב היה צריך להיות (ל,ב) וידבר ... לאמר (ל,ג וכו') איש כִּי-ידר ... ואשה כִּי-תדר וגו' ואח"כ (ל,ב) זה הדבר אשר צוה ה' וההמשך (ל,ה) ושמע אביה וגו' והניא אביה וגו'.

אפשר כי בתבנית הלימוד לאחריו ואלפניו פועלת כאן כך: הלימוד לאחריו לוקח את פסוקי הנדרים והשבועות (ל,ג,ד) ומעבירם אלפניו **אֶל-רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת** שהם ידונו בהיתר נדרים. **וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל-רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת** – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מלמד על שתי דרשות (א) כפשט שראשי המטות מתירים נדר ושבועה (שהגיעו לכאן מהכתוב אחריו), (ב) מהפך פשטא מוציא מן הפשט ולומד מטעם מקף ב-**אֶל-רְאֵשֵׁי** על רב-מצב (רב משמעויות) של הראשים: (א) ראשי מטות (ב) מנהיגים של קבוצות הקטנות ממטות (ג) חכמים המומחים בהלכה (ד) שלושה הדיוטות. אפשר כי דרישת המומחים מגיעה לכאן עם העברת הנדרים לכאן כי בראש (ל,ג) עומדת מלת **אִישׁ** – בטעם תרסא = תלישא-קטנה, בתפקיד בעל בחינה נעלה (אור החיים פר' אמר) (כעין מחיצה לעצמו) היכול לעקור (לתלוש) נדר מעיקרו מגיד שאין היתר נדרים אלא מפי מומחים
נעייין שוב ב-**ספרי** ... ד"א **יְהוָה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה'** הבעל מפר ואין חכם מפר. חכם מתיר ואין בעל מתיר ...
אֲשֶׁר – טפחא בתפקיד שנוי ורבוי במשמעות במלים **צִוָּה ה'**, כי יש הפרה ויש התרה.
יש **צִוָּה** – מרכא, מלמד על רבוי הגבלות (א) בצווי לבעל בנוגע לנדרי אשתו שעל-פי טעם סלוק במלת **ה'** בתפקיד הגבלה, מלמד שהבעל יכול רק להפר, (ב) בצווי לחכם בנוגע נדרים שעל-פי טעם סלוק במלת **ה'** בתפקיד הגבלה, מלמד שהחכם יכול רק להתיר.

במדבר מטות ל,ג: איש כִּי-יָדַר יָדָר לֵה' או-הִשְׁבַּע שְׁבַעַה לְאִסָּר אֶסֶר עַל-נַפְשׁוֹ לֹא יַחַל דְּבָרָו כְּכֹל-הַיָּצָא מִפִּי יַעֲשֶׂה:

אִישׁ - תלישא-קטנה **כִּי-יָדַר יָדָר** – קדמא ואולא **לֵה' -** רביע
או-הִשְׁבַּע שְׁבַעַה לְאִסָּר אֶסֶר עַל-נַפְשׁוֹ - מהפך פשטא מהפך פשטא זקף-קטן
אִישׁ - תלישא-קטנה, בתפקידים הבאים:

- תפקיד – בעל בחינה נעלה, הוא החכם המומחה
- תפקיד – תלישא היינו עקירה
- תפקיד מחיצה – בנדר אדם אוסר חפץ על עצמו, זה נקרא איסור חפצא, בשבועה אדם אוסר את עצמו מלעשות או לא לעשות, זה נקרא איסור גברא
- תפקיד שיעור – א' סוגי נדרים ושבועות, ב' – התרת נדר ביחיד מומחה או בשלושה הדיוטות,
- תפקיד שיעור – אומדנא של מחשבת הנודר או הנשבע בשעת הנדר או השבועה כדי למצוא פתח התרה,
- **רמב"ן** ... וירמוז עוד למדרש רבותינו (נדרים עח,א), כי לראשי המטות יד ושם בנדרים יותר משאר העם, שיחיד מומחה מתיר הנדר. והנה היתר הנדרים לא נתפרש בתורה, אבל הוא הלכה למשה מסיני, תלאו הכתוב בחוט השערה, כמו שאמרו (חגיגה י,א): היתר נדרים פורחין באויר ואין להם על מה שיסמוכו, וגו' (אפשר כי מאמר חז"ל היתר נדרים פורחין באויר מכיון לטעמי המקרא הפורחים סביב המלים והם מרמזים איך לדרוש הכתוב העוסק בנדר ושבועה ולהסיק את ההיתר).
- **אִישׁ כִּי-יָדַר יָדָר לֵה'** - המלים עוסקות בקבלת נדר, טעמי הקרא עוסקים בהתרת / עקירת הנדר: **אִישׁ** – הוא החכם המומחה, **בעל בחינה נעלה לאמוד** האם בנסיבות שקדמו (קדמא) ל-**כִּי-יָדַר** היה מצב שהנודר לא צפה ולכן אפשר למצוא פתח להתיר / לעקור ה- **יָדָר** כי הוא (אולא – ילך במתכונת) אחד מארבעה נדרים שאינם נדרים דאמרינן: אמר רבי יודא אמר אמר רב אסי (בבלי נדרים כא,ב): נדרי הבאי, נדרי זירוזין, נדרי שגגות, נדרי אונסין המרומזים ברביע של מלת **לֵה'**
- **אִישׁ** טעם תלישא ב-**במדבר מטות** לשיעור זמן של לא תאחר, והדרשה נלמדת מ-**דברים כז-כח**
- ע"פ **רשב"ם** ודומה לו רבי יוסף בכור שור, שיעור זמן לקיום נדר של גבוה לבל יאחר, כי נכתב בסמיכות לסוף פרשת פינחס העוסקת בקרבנות נדרים ונדבות. כעניין שני דברים הללו פירש משה במשנה תורה: (ד' מ' תצא **גזגז**) **ס כִּי-תָדַר יָדָר לֵה' אֶלְהִיךָ לֹא תֵאָחֵר לְשִׁלְמוֹ** וגו', "מוצא שפתיך תשמר ועשית" (ד' מ' כז,כח); "כי תדר נדר" וגו' - כענין **איש כי ידר נדר, ומוצא שפתיך תשמר** - כענין **או השבע שבועה** וגו'

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) ל" כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**; **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דוגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דוגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = ארש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **חלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא/ים אחר/ים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.2 במדבר מטות לב,

במדבר מטות לב,

פ [ב] וַיְבָרַךְ מֹשֶׁה אֶל-רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יְהוָה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוְּהָ ה':

לאמור – אתנה, מגביל לדרוש נוטריקון **לאו אמר** בתוך העשה המתחיל בצויו **יְהוָה הַדְּבָר** וכפ' **רש"י** ... דבר אחר (ראה נדרים עז, ב - עח, א); **יְהוָה הַדְּבָר** - מעוט הוא; לומר, שהחכם בלשון 'התרה' ובעל בלשון 'הפרה' כלשון הכתוב כאן; (וההגבלה במצוות העשה היא לא תחליפו בין דרך החכם בלשון התרה ובין דרך הבעל בלשון הפרה) **ואם חלפו, אין מותר ואין מופר** (נדרים עח, א).

במדבר מטות לא, ד - ה:

[ד] אֵלֶּף לַמַּטֵּה אֵלֶּף לַמַּטֵּה לְכֹל מַטּוֹת יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלַחְוּ לְצַבָּא: [ה] וַיִּמְסְרוּ מֵאֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל אֵלֶּף לַמַּטֵּה שְׁנַיִם-עָשָׂר

אֵלֶּף חֲלוּצֵי צַבָּא:

מתוך שכתוב שלוש פעמים אלף למטה עד לשליחתם לצבא, אולי זה מרמז לדרשה שהיו שלוש קבוצות של שנים עשר אלף.

במדבר מטות לא, ו:

וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֵלֶּף לַמַּטֵּה לְצַבָּא

אֹתָם וְאֶת-פִּינְחָס בֶּן-אֱלֶעָזָר הַכֹּהֵן הַגָּדֹל לְצַבָּא וְכֹלֵי הַקִּדְשִׁים וְחַצְצֻרֹת הַתְּרוּעָה בְּיָדָם:

וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֵלֶּף לַמַּטֵּה לְצַבָּא - קדמא מרכא תביר מרכא טפחא אתנה

וַיִּשְׁלַח – קדמא, ע"פ המקובל מתמיד אמורים הנשיאים ללילך בראש חילותיהם אבל כפ' **בעל הטורים** - והנשיאים לא שלח עמהם כדי שלא יתבייש שבט שמעון שנהרג נשיא שבטו, ובמקומם יצאו פקודי החיל, שרי האלפים **אֹתָם מֹשֶׁה אֵלֶּף לַמַּטֵּה** – מרכא תביר מרכא טפחא - חלק לקבוצת פרטים קשורים, שלא על כולם חל אותו ענין. מלמד על קבוצת הלוחמים בפועל, וקבוצת היושבים על הכלים, ולשיטה אחת עוד קבוצת 12 אלף לומדי תורה, ומיעט מן הצבא את נשיאי השבטים

בבלי סוטה מג, א וכן הוא אומר: **(במ' פי' לא, ו)** **וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֵלֶּף לַמַּטֵּה לְצַבָּא אֹתָם וְאֶת-פִּינְחָס, אֹתָם** - אלו סנהדרין,

פִּינְחָס - זה משוח מלחמה, **וְכֹלֵי הַקִּדְשִׁים** - זה ארון ולוחות שבו, **וְחַצְצֻרֹת הַתְּרוּעָה** - אלו השופרות.

אֹתָם - תלישא-גדולה, טעם שעשו לרמז אלפניו ולאחריו. אפשר כי **אלפניו** אל הכתוב **וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֵלֶּף לַמַּטֵּה לְצַבָּא** בתפקיד בעל בחינה נעלה, מרמז על כל אחד מהשנים עשר אלף או שלוש הקבוצות של השניים עשר אלף שהיה צדיק כפי שמתברר מהתנהגותם במלחמה.

אֹתָם - תלישא-גדולה, **לאחריו** בתפקיד בעל בחינה נעלה אלו סנהדרין, קבוצה מובחרת

וְאֶת-פִּינְחָס – קדמא ואולא במלה אחת מתוך מלים מוקפות, משוח מלחמה,

(א) קדמא ואולא במלה אחת, בתפקיד כעין שוויון וכפ' **רש"י** בחומש **אֹתָם וְאֶת-פִּינְחָס** – להודיע כי שקול כנגד כולם (כל הצבא)

(ב) כעין שוויון מול העם, מהמשך הגמרא מתברר כי היו מן העם שבזוהו באמרם ראו בן-פוטיאל זה, שאבי אמו, היינו סבו יתרו פיטם

עגלים לעבודה זרה שהרג נשיא בישראל, עכשיו מודיע הכתוב שחזרו בהם והשלימו עמו והוא נחשב **שוה** עמם.

(ב) בעושה תלוי המעשה, שפינחס החל בנקמה ממדין ובו תלוי המשך

אֹתָם – תלישא-גדולה, קבוצת הנבחרים והם פרט קדמאה העובר דרך הכלל **וְאֶת-פִּינְחָס** קדמא ואולא, לענין הפרט בתראה **לְצַבָּא** וגו'

בן-אלעזר הפהן לְצַבָּא – מהפך פשטא זקא-קטן, לימוד כפשוטו ולימוד היוצא מפשוטו. **רש"י** ומפני שהלך פינחס ולא הלך אלעזר -

שינה מהרגילות **שפת"ח** - לא שלח את אלעזר... שהיה שקול כנגד כולם, אבל עכשיו שפירש שגם פינחס היה שקול כנגד כולם אם

כן למה שלח (כלומר שינה מהמקובל)

וְכֹלֵי הַקִּדְשִׁים וְחַצְצֻרֹת הַתְּרוּעָה בְּיָדָם - מרכא תביר מרכא טפחא סלוק

וְכֹלֵי הַקִּדְשִׁים - זה ארון הברית

וְחַצְצֻרֹת הַתְּרוּעָה – מרכא טפחא, יתור לרבות שופרות על חצוצרות

בְּיָדָם – ברשותו

הַקִּדְשִׁים - תביר, רוצה לומר לא ממש בידו אלא ברשותו, כי ארון הברית נישא בד"כ על כתפי לויים בני קהת, הציץ שהעבירו על פניו את בנות מדין, לא דווקא בידו אלא קשור במצחו, והמיעוט נמשך אל חצוצרות התרועה שבד"כ אין אדם אחד יכול לתקוע בשתי חצוצרות או חצוצרה ושופר בעת ובעונה אחת, אלא כלי אחד לכהן אחד.

וְכֹלֵי הַקִּדְשִׁים וְחַצְצֻרֹת הַתְּרוּעָה - מרכא תביר מרכא טפחא, חלק לקבוצת פרטים שלא כולם צריכים להיות בעת בעונה אחת. כמו-כן

וְחַצְצֻרֹת הַתְּרוּעָה - מרכא טפחא, יתור לרבות המאופיין ע"י **בְּיָדָם** – סלוק, ברשותו.

אפשר כי מספר לנו שכלים שונים עמדו לרשותו של פינחס להנהגת המלחמה במדין אפשר שבשלבים שונים כולם שימשו ובשלבים אחרים לא כולם שימשו בעת ובעונה אחת. בשעת הקרב ארון הברית יצא בראשם, החצוצרות והשופרות תקעו, הציץ היה בראש פינחס כי כך הרג את מלכי מדין ובלעם שבכשפים פרחו באויר. אחרי הקרב החצוצרות והשופרות לא שימשו, אבל הציץ היה בראש פינחס לבדוק נשות מדין.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (כ"י במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; **מצות ההשערות**: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרשבע"פ.

במדבר מטות לא,ג:

וַיִּצְאֵהוּ מֶשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן וְכָל-נְשֵׂי־הָעֵדָה לִקְרֹאתָם

אֶל-מַחֲזוּי לְמַחֲנֶה:

במדבר מטות לא,ג:

וַיִּצְאֵהוּ - קדמא ואולא במלה אחת,.....

• (א) **תורה שלמה 20** להודיע ענותנותו ושבתו של משה שהיו כולם תלמידי תלמידיו ואפילו הכי הלך לקראתם, (במדבר רבה פכ"ב-ד), כעין שוויון ביניהם

• (ב) **תורה שלמה 20** מלמד שמכבדים לעושה מצוה (מדרש)

• (ג) ע"פ **פרש"י** עה"ת יצא למנוע ביזת ישראל מהשלל כי צריך הפרשה והכשרה. כי חלק מהשלל הוא חרם לה' שהפרשתו תלויה במשה ואלעזר הכהן ובנשיאים, וחלקה שנשאר בידי העם צריך הכשרה.

• א' מבטא שוויון ב' ו'ג' מבטאים בעושה תלוי המעשה

במדבר מטות לא,טז:

תָּן הַנֶּחֱה הַיּוֹ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדַבָּר בַּלֵּעַם לְמַסֵּר-מַעַל בְּהוֹ עַל-דְּבַר-פְּעוֹר

וַתְּהִי הַמִּגְפָּה בַּעֲדַת ה':

תָּן הַנֶּחֱה הַיּוֹ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל - מונח אולא-גרש קדמא מהפך פשטא, טעם מונח מרמז על כעין סדרות אחדות של אולא-גרש קדמא ומה שאחריהם. אולא-גרש קדמא אולא-גרש קדמא מהפך פשטא מרמז על דבר שהתחיל הושעה ואמור להתחדש. ההסבר הוא כי נשות מדין גרמו למעל לבני ישראל כפי **רש"י** - **תָּן הַנֶּחֱה** - מגיד שהיו מכירים אותן, זו היא שנכשל פלוני בה. אז נקמת ה' הייתה צריכה להיות בנשים וגם בגברים שהנשים עשו מעשיהן בשליחות הגברים שנכנסו לריב עם ישראל לא בגלל עצמם אלא בגלל מואב. נקמה מהגברים בוצעה, הנקמה מהנשים בינתיים ממתנה להמשכתה בפועל היינו לביצועה בעתיד.

בגלל המונח אפשר שיש כאן עוד פעולה של אולא-גרש או של כל התבנית. כגון ע"פ ספרי נקמה בנשי ובבנות מדין.

ספרי מג (פסוקים יד טו טז) ... בלעם אמר ... העמידו להם נשיכם ובנותיכם בזמה והם יהיו שטופים בזמה ואלהיהם (שולט או ילחם) בהם ... שנאמר ויהפך להם לאויב, ולא עוד אלא שעושיך את הרחמן אכזרי שנאמר היה ה' כאויב בלע ישראל.

התורה והמצוה (מלב"ם) ... פקודי החיל דנו שדינו (טט - שדין המלחמה הזאת) כמו ביתר מלחמות שאינו מז' עממין שכתוב רק הנשים והטף וגו' תבזו לך, ועל זה אומר שפינחס אמר כשם שהפקדנו כן עשינו. רק משה אמר שזה אינו דומה ליתר מלחמות, שהם גרמו עקב המלחמה וזה היה בעצת בלעם ואם כך לא היה ראוי להחיותם.

טט - **תָּן הַנֶּחֱה** מונח אולא-גרש ע"פ התורה והמצוה, מלחמה זאת יצאה מן הכלל של יתר מלחמות שלא בבני שבעה עממין, כי במלחמות אחרות הורגים הגברים ובוזזים הנשים והטף ובמלחמה זאת היות שהן גרמו עיקר המלחמה ראוי להורגם.

במדבר מטות לא,כב:

אֶךְ-אֶת-הַזֵּהָב וְאֶת-הַכֶּסֶף אֶת-הַנְּחֹשֶׁת אֶת-הַבְּרָזָל אֶת-הַבַּדִּיל וְאֶת-הָעֹפְרָת:

במדבר מטות לא,כג:

כָּל-דְּבַר אֲשֶׁר-יָבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ וְטָהַר אֵךְ בְּמִי נִדְּהָ יִתְחַטָּא וְכָל אֲשֶׁר לֹא-יָבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּמַיִם:

אֲשֶׁר-יָבֵא בְּאֵשׁ - מונח רביע יורה בקצרה אל כלים ממתכות ותערובות שלהן כגון אלו שהוזכרו בפסוק שלפניו שבו נמנים ששה מיני מתכות.

כָּל-דְּבַר אֲשֶׁר-יָבֵא בְּאֵשׁ - גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו יצא כאן בא ללמד שהכשרת כלים היא כדרך שימושם **אֲשֶׁר-יָבֵא בְּאֵשׁ רש"י** – לבשל בו כלום. כדרך תשמישו הגעלתו,

שתשמישו על ידי חמין יגעילנו בחמין,

ומי שתשמישו על ידי צלי, כגון השפוד והאסכלה ילבנו באור

וְטָהַר אֵךְ – זקא-קטן זקא-גדול, ג' המלים המוטעמות בז"ק ז"ג עולה 220 + 21 = ר"כ אהי"ה = 241 = אמ"ר, רמ"א

ג' זקא-קטן זקא-גדול שווה תקע"ו = 576

ההפרש בין ג' המלים ובין ג' זקא-קטן זקא-גדול היא 576 - 241 = 335 = של"ה = הש"ל, כאילו אמר הש"ל קליפת עובדי עבודה זרה (עע"ז) שנתנו בכליהם

נמצא באוצר ג' הרב יוסף רפאל פאלוך ז"ל

* ג' 241 אמ"ר רמ"א רא"ם (ר"ת רפאל אוריאל מכאל), אותיות קודם לאותיות שמחה = רלזד = ד"ל ז"ר

* ג' ההפרש = 335 = של"ה, בע"ל כרח"ה, פריד"ה לא"ה, ה"ר סינ"י, להק"ר, רנ"ח נמוכ"ה, ע"ל פנ"י המי"ם, ס"ת מת"ן בסת"ר יכפ"ה א"ף, סער"ה - שם קליפה מסוימת, רח"ל אמנ"ו, בשנת של"ה גילה האר"י ז"ל הסודות.

* דרך הסבר אפשרית ע"פ **ספר התניא סוף פ"ו** ... המדרגה התחתונה היא שלש קליפות הטמאות ורעות לגמרי ואין בהן טוב כלל ונקראו במרכבת יחזקאל רוח סערה וענן גדול וגו' (השלישית אש מתלקחת בתוך הברד) ומהן נשפעות ונמשכות נשמות כל אומות עובדי גילולים וקיום גופם ונפשות כל בעלי חיים הטמאים ואסורים באכילה וקיום גופם וקיום כל מאכלות אסורות מהצומח כמו ערלה וכלאי הכרם כו' וכ"ש בע"ח שער מ"ט פ"ו וכן קיום וחיות כל המעשה דבור ומחשבה של כל שס"ה לא תעשה וענפיהן כמ"ש שם סוף פ"ה.

* הסבר אפשרי

* הש"ל בע"ל כרח"ה רנ"ח נמוכ"ה שהיא המדרגה התחתונה של שלש הקליפות הטמאות וביניהם הקליפה רוח סער"ה, בהסרתה מהכלים של כל אומות עובדי גילולים מנתקים קיום וחיות מחשבה דבור ומעשה אומות עובדי גילולים וכל המאכלות האסורות וכל מעשה דבור ומחשבה של שס"ה לא תעשה.

* כך יהיה ד"ל ז"ר ומבוא לשמחה של גלוי רוח א-לקים מרחפת ע"ל פנ"י המי"ם ומלאכיו רא"ם (ר"ת רפאל אוריאל מכאל)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – מוציא משפט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

לְטוֹבַת הַבֵּית הַנוֹשֵׂא יוֹצֵגוּ מִיַּד פְּעַם חֶלֶק מֵהַטְעָמִים שֶׁבַחנָךְ (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.3 במדבר מטות ל,ב

במדבר מטות לו: נערה המאורסה

וְאִם-הָיְתָה אִבְיָהָ אִתָּהּ בְּיוֹם שְׁמִעוֹ

כָּל-נְדָרֶיהָ וְאִסְרֶיהָ אֲשֶׁר-אָסְרָה עַל-נַפְשָׁהּ לֹא יִקְוּם ה' יְסַלַח-לָהּ כִּי-הָיְתָה אִבְיָהָ אִתָּהּ:

אִתָּהּ בְּיוֹם שְׁמִעוֹ – להביא מעניין שמיעה לעניין יום, כאן מגביל השמיעה וההפרה עד לשקיעה של יום השמיעה

וְאִם-הָיְתָה אִבְיָהָ אִתָּהּ בְּיוֹם שְׁמִעוֹ קדמא מונח זרקא מונח סגול – מרבה שמיעה / שמועה על יום כגון שמע חלק נדר ביום ששמע שהוא

לאו דווקא יום הנדר

הפרה של מה ששמע או חלק של מה ששמע – לר' ישמעאל (רי"ש) אינו הפרה

הקים חלק ממה ששמע או כל ששמע הקים הכל

לרבי כרי"ש ההרחבה של מושג "שמעו" גם לחלק מהנדר גורמת שהפרת חלק לא הפר כלום הרבוי גרם למיעוט בתוצאה

- אין הפרה יש הקמה

ענין יום השמיעה המאוחר גורם אולי לשמיעה חלקית ואולי הוא משני כאן

כמו כן בנערה המאורסת יום שמיעה מאוחר אולי גורם לפחות תיאום בין אב לארוס להפרה או הקמה

לר"ע - הפר חלק הפר הכל, הקים חלק הקים הכל

הָיְתָה... בְּיוֹם שְׁמִעוֹ אם הרבוי מופר (אפילו השמיעה החלקית ביום שתהיה) הכל מופר

שזה מתאים להתרה ע"י חכם ולא להפרה ע"י אב ארוס ובעל

לחכמים - מה שהפר הופר

הָיְתָה אִבְיָהָ אִתָּהּ בְּיוֹם שְׁמִעוֹ - הפר מה ששמע או חלקו ביום ששמע

ואם בארוסה צריכים האב והארוס להיות מתואמים להפרה

רש"י (קדם) אביה ומנע = הפר = הסיר הנדר ממנה ,

ה' יסלח לה - ...באשה שנדרה בניזר ושמע בעלה (בפסוק אביה) והפר לה (אביה **וְאִם-הָיְתָה** – קדמא, קדם והפר) והיא לא ידעה

ועוברת...זו היא שצריכה סליחה ואע"פ שהוא מופר...וק"ו לשאינן מופרים

שפת"ח - צריך להפר ולומר לה מופר לך ומניעה בעלמא אינו מופר -

טט שמיעה של אמירה בו ביום, הפרה באמירה בו ביום.

במדבר מטות ל,ח: נערה המאורסה

וְשָׁמַע אִישָׁהּ בְּיוֹם שְׁמִעוֹ וְהַחֲרִישׁ לָהּ וְקָמוּ נְדָרֶיהָ וְאִסְרֶיהָ אֲשֶׁר-אָסְרָה עַל-נַפְשָׁהּ יִקְמוּ:

וְשָׁמַע אִישָׁהּ בְּיוֹם שְׁמִעוֹ – מרכא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא אבל חלוקים בהלכותיהם לגבי הנושא.

וְשָׁמַע – מרכא אִישָׁהּ – תביר **בְּיוֹם שְׁמִעוֹ** – מרכא טפחא

היות והתביר בא אחרי מרכא זה דומה לתבנית מרכא תביר טפחא אלא שכאן מקדים מרכא לטפחא כי יוצר קבוצת **בְּיוֹם שְׁמִעוֹ**

לכן התביר מחלק את \ **וְשָׁמַע** \ **בְּיוֹם שְׁמִעוֹ** כפי פירוש **הרמב"ם**

(א) בו ביום שהאב שמע הארוס שמע ואז הפרותיהם הפרות או קיום ע"י אחד מהם קיום לכל ואפילו אין זה יום נדרה

(ב) לא ידע שיש להם להפר או לא ידעו שנדר זה צריך הפרה **ולאחר זמן** ידע (ראהדרשה ב-(ל,ג), הרי שעת ידיעתו כאילו היא שעת

שמעותו ויפר כל היום או יקים

(ג) לדעת ר"ע (אור החיים פירש זאת באב, אך אפשר שזה גם בבעל וארוס) אם שמע אפילו חלק מנדרה הגם שלא שמע כל נדרה והחריש

לאותו חלק, בזה קמו כל נדריה אפילו חלק שלא שמע

(ד) אב וארוס שלא שומעין אינם מפירין. אבל הבעל מפר נדרים שלא שמעם, הראוי לשמוע אין השמועה מעכבת בו.

במדבר מטות לי,ג: נדר אשה נשואה

וְאִם-הָפַר יָפַר אִתָּם | **אִישָׁהּ בְּיוֹם שְׁמִעוֹ כָּל-מוֹצָא שְׁפָתֶיהָ לְנְדָרֶיהָ וְלֵאסֵר נַפְשָׁהּ לֹא יִקְוּם אִישָׁהּ תַּפְרִים וְה' יְסַלַח-לָהּ:**

● טט - שתי גרסאות תבנית טעמים האם כאן **יָפַר אִתָּם** | – קדמא מרכא (כמו ע"פ כתר, מגנס, קורן, מאור, פנינים, ועוד) ואז זה נדר

המרכב ממרכיבים אחדים והדיון הוא האם מספיק להפר פרט אחד וכך כל הנדר יופר או האם יש להפר כל פרט בנפרד באותו אופן

של הפרת הפרט שהופר ראשון.

● או האם הגרסא היא **יָפַר אִתָּם** | – קדמא מונח (אשכול ועוד) ואז למרות שיש בנדר ממרכיבים אחדים זה נדר אחד ללא חלוקה ואז הפר

מקצתו הפר כולו או מה שהפר הפר והשאר לא הופר.

(ג) **וְאִם-הָפַר יָפַר** – תלישא-קטנה, בתפקיד אומדנא מה מהוה ענוי בנדר ומה לא מהוה ענוי, **יָפַר** – קדמא **אִתָּם** | – מרכא פסק או

מונח פסק **אִישָׁהּ בְּיוֹם שְׁמִעוֹ** – זרקא מונח סגול

אור החיים ע"פ **בבלי נדרים פ"א דף פז** רבוי כל מוצא שפתיה

אמר רב יהודה נדרה מב' ככרות בא' מתענה ובאחד אין מתענה (נדר מככר מסוים מהוה ענוי נדר מככר אחר לא מהוה ענוי), מתוך שהוא

מפר למתענה מפר גם לשאינה מתענה ... דבר שיש בו הפרה כשהוא מפר את כולם יחד.

ולסברת רב אפי' שחלק שם ואמר מפר למתענה ואינו מפר לשאינו מתענה.

טט - **וְאִם-הָפַר** – תלישא-קטנה, בתפקיד אומדנא מה מהוה ענוי בנדר ומה לא מהוה ענוי,

יָפַר אִתָּם | **אִישָׁהּ בְּיוֹם שְׁמִעוֹ** – קדמא מרכא פסק זרקא מונח סגול, תבנית המרמזת על לכתחילה ובפועל.

קריאה ללא טעם פסק, מתאימה לשיטת רב יהודה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנתי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשט - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דוגא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דוגא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שממעים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק - סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישיה: קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = טרסא - דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכתה: תלישא-גדולה = חלשא - דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכתה: פזר - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתוכם"פ.

יְפָר אַתֶּם אִישׁוֹהַּ בְּנוֹם שְׁמַעוּ - קדמא מרכא פסק זרקא מונח סגול, תבנית המרמזת על לכתחילה ובפועל.

קריאה ללא טעם פסק, לכתחילה מפר את חלק הגדר שבו יש עניי ובפועל זה מפר את החלק שאינו ענוי.

קריאה עם טעם פסק, מתאימה למשנה הבאה

יְפָר אַתֶּם | אִישׁוֹהַּ בְּנוֹם שְׁמַעוּ - קדמא מרכא פסק זרקא מונח סגול, תבנית המרמזת על לכתחילה ובפועל.

[בבלי נדרים פז, ב] מתני'. יודע אני שיש נדרים אבל אני יודע שיש מפירין - יפר; יודע אני שיש מפירין אבל אני יודע שזה נדר

- ר' מאיר אומר: לא יפר, וחכמים אומרים: יפר.

רש"י מתני' יודע אני שיש נדרים - שאדם יכול לנדור.

אבל אני יודע שיש מפירין - ששום אדם בעולם יכול להפר נדר ואחר כך נודע לו שהפרה מועלת.

יפר לה - לאחר זמן כשנודע שיכול להפר דכיון דלא היה יודע שיכול להפר מעיקרא לא קרינן ביה ביום שמעו אלא השתא

באותו יום שנודע לו שיכול להפר לה.

יודע אני שיש מפירין - שהפרה מועלת לנדר אבל אני יודע אם נדר זה נדר גמור הוא ונמנע ולא הפר בו ביום.

ר"מ אומר לא יפר - לאחר זמן כשנודע לו שנדר הוא וצריך הפרה דהואיל והוא ידע בטיב הפרה ולא הפר פושע הוא מ"מ אי

נדר הוא שפיר עביד דמפר אי לאו נדר הוא מאי איכפת ליה מאי דהפר ואיכא מקצת שמיעה ככל שמיעה.

וחכמים אומרים יפר - הואיל ולא הוברר הדבר ואף על גב דאיכא מקצת שמיעה אינה ככל שמיעה, חכמים דמתניתין היינו רבי

יהודה.

יְפָר אַתֶּם | אִישׁוֹהַּ בְּנוֹם שְׁמַעוּ - קדמא מרכא פסק זרקא מונח סגול, תבנית המרמזת על לכתחילה ובפועל. קריאה עם טעם פסק,

לכתחילה לא ידע ביום שומעו שיש מפירין או ידע שיש מפירין אבל לא ידע שזה נדר ולכן לא הפר בו ביום, ובפועל אחר זמן (כעין

פסק זמן) נודע לו שיש מפירין או שזה נדר, לכן יום שנודע לו נחשב כיום שמעו והפר יפר, ולשיטת רב יהודה מפר נדר העינוי

והשאר מופר, לשיטת רב אסי מפר רק את חלק העינוי.

ולסברת רב אסי שחלק שם ואמר מפר למתענה ואינו מפר לשאינו מתענה.

ואם-הָפֵר - תלישא-קטנה, בתפקיד אומדנא מה מהוה ענוי בנדר ומה לא מהוה ענוי,

יְפָר - קדמא, קודם מפר את חלק הגדר שבו יש ענוי **אַתֶּם |** - אם הגרסה היא מונח פסק אינו מפר את החלק שאינו ענוי

● טט - המשך ההסבר מבוסס על הגירסא קדמא **מרכא** זרקא מונח סגול

● טט - נקדים ונסביר כי:

● הקרא **ואם-הָפֵר** בטעם תלישא-קטנה המרמזת על פרט מקדים ושהפרט הזה אינו מיוחד ודומה לשאר הפרטים.

● הקרא **אִישׁוֹהַּ** - זרקא מוסיף על **בְּנוֹם שְׁמַעוּ** משהו מעניין **שְׁמַעוּ**. אפשר שבמהות התוספת הזאת ואיך היא משפיעה על הפרת נדר

חולקים רב יהודה ורב אסי.

תבנית הטעמים מרמזת על כעין פרט וכלל הצריך לפרט והפרט שהוא צריך, ותבנית זאת היא לרב יהודה ולרב אסי.

הסבר שיטת רב יהודה בתמציתיות ואח"כ מפורט

הסבר בתמציתיות

* הנדר מרכב מחלקים, **ואם-הָפֵר** (תלישא-קטנה) פרט ראשון, שאינו מיוחד ודומה לשאר הפרטים. היינו הפר דבר אחד ממרכיבי

הנדר, הכלל אומר **יְפָר** (קדמא) **אַתֶּם |** (מרכא פסק) שאר הפרטים. ההפרה הכללית היא תוצאה של פעולת ההיקש שאליה מרמז הפסק.

הסבר מפורט

* הנדר מרכב מחלקים, **ואם-הָפֵר** (תלישא-קטנה) פרט ראשון היינו הפר דבר אחד ממרכיבי הנדר הדומה לאחרים, **אִישׁוֹהַּ בְּנוֹם**

שְׁמַעוּ. הכלל המרמז בקדמא אומר **יְפָר** נדר הענוי וזה יגרור **אַתֶּם |** - מרכא - מאריך להקיף שאר הפרטים להיות מופרים בהיקש מ-

יְפָר ... אִישׁוֹהַּ בְּנוֹם שְׁמַעוּ (זרקא מונח סגול) התוספת על **שְׁמַעוּ** מעניין **שְׁמַעוּ** היא שבין אם שמע ובין אם לא שמע **אִישׁוֹהַּ בְּנוֹם שְׁמַעוּ**

פרטי נדר אחרים נוסף על הפרט שהפר, היות והפר אחד הוקשו **אַתֶּם |** (מרכא פסק) האחרים אל שמיעת **אִישׁוֹהַּ בְּנוֹם שְׁמַעוּ** הפרט ש-

הָפֵר וכל הנדר **יְפָר**.

או

אִישׁוֹהַּ בְּנוֹם שְׁמַעוּ - זרקא מונח סגול, מוסיף מהענין על הענין, היות וביום שומעו המקורי לא ידע שיש מפירין או לא ידע שזה נדר, יום

שנודע לו נחשב ליום שומעו (התורה הוסיפה לו יום שומעו לפי ידיעתו) ויכול להפר.

הסבר סברת רב אסי בתמציתיות ואח"כ מפורט

הסבר בתמציתיות

* הנדר מרכב מחלקים, **ואם-הָפֵר** (תלישא-קטנה) פרט ראשון שאינו מיוחד ודומה לאחרים, היינו הפר דבר אחד ממרכיבי הנדר, הכלל

אומר **יְפָר** (קדמא) **אַתֶּם |** (מרכא פסק) שאר הפרטים באותו אופן שהפר הדבר הראשון. הכלל כאן אינו הפרה הכללית כמו של רב יהודה

אלא הוא הנחיה כיצד יפר כל פרט ממרכיבי נדר. ההנחיה היא תוצאה של פעולת ההיקש שאליה מרמז הפסק.

הסבר מפורט

* הנדר מרכב מחלקים, **ואם-הָפֵר** (תלישא-קטנה) פרט ראשון שאינו מיוחד ודומה לאחרים, היינו הפר דבר אחד ממרכיבי הנדר, **אִישׁוֹהַּ**

בְּנוֹם שְׁמַעוּ, הכלל אומר **יְפָר** (קדמא) **אַתֶּם |** (מרכא פסק) שאר הפרטים באותו אופן שהפר הדבר הראשון.

* הכלל כאן אינו הפרה הכללית כמו של רב יהודה אלא הוא הנחיה כיצד יפר כל פרט ממרכיבי נדר. ההנחיה היא תוצאה של פעולת

ההיקש שאליה מרמז הפסק.

* מה הפרט שהופר היה ע"י **אִישׁוֹהַּ בְּנוֹם שְׁמַעוּ** (זרקא מונח סגול), היינו שמע הפרט והפר לה אותו כך בהיקש על **אִישׁוֹהַּ בְּנוֹם שְׁמַעוּ**

להוסיף ולשמוע לכל **אַתֶּם |** (מרכא פסק) פרטים אחרים מהנדר כדי שאם ירצה יוכל להפר על כל שמיעת פרט את הפרט **אִישׁוֹהַּ בְּנוֹם**

שְׁמַעוּ (זרקא מונח סגול) כי כאמור אין כאן פרט מיוחד.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דוקא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לנולד, יחול לרבות, מכל מקום; **דוקא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעתים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בהצני פסוק – היקש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גריש = גריש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **תלישא-גדולה** = **תלישא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובה"פ.

1.4 במדבר מטות לב, (התשע"ד)

במדבר מטות לב,:

איש כי ידר נדר לה' או השבע שבועה לאסור על נפשו לא יחל דברו ככל-היצא מפיו יעשה:

בבלי נדרים יגא, ... אמר קרא: **(במ' מט' ג,ה)** **כי ידר כי ידור, עד שידור בדבר הנדור** (יתפס נדר בדבר שהיה מותר לישראל וע"י נדר או הקדשה נאסר), **לאפוקי בכור דבכר האסור הוא** (למאן דאמר שאי אפשר להתפס משהו שהיה אסור כמו בכור בהמה טהורה כי הוא קדוש בקדושה ממעי אמו); **ומאן דאסר** (אומר שאפשר להתפס בדוגמת בכור)? אמר קרא: **(במ' מט' ג,ה)** **כי ידר נדר לה'**, לרבות דבר האסור **(רש"י)**: להתפס נדר על בכור הקדוש ממעי אמו כי מתפסו לגבוה אע"פ שהוא כבר אסור בלא נדר כגון בכור). **ומאן דשרי** (רק בחולין), **לה' מאי עביד ליה? מיבעי ליה** (צריך מלת לה') **למתפס בחטאת ואשם**. ומה ראתי לרבות חטאת ואשם ולהוציא את הבכור? **מרבה אני חטאת ואשם - שהוא מתפס בנדר, ומוציא אני את הבכור - שהוא קדוש ממעי אמו** **(רש"י)**: שהם (החטאת והאשם) מתפסים מפני שהוא מתפסין בנדר אע"ג דעל חטא באין ולא משום נדר (בהתנדבות) אפ"ה איהו מתפסו שאומר הרי זו לחטאתי ולאשמי (אז הם מהווים דבר להתפס בהם נדר של חולין אחרים) אבל בכור אינו מתפס כלל). **ומאן דאסר** (שאמר שאפשר להתפס נדר בדוגמת בכור והמותפס אסור)? **בכור נמי מתפסו בנדר הוא** (גם בכור צריך התפסה - בהקדשה בפה); **ודתניא, משום רבי אמרו: מנין לנולד בכור בתוך ביתו שמצוה להקדישו? שנאמר: (דב' ראה טו,ט)** **כל-הבכור ... הנדר מקדישו**. **ומאן דשרי** (שאי אפשר להתפס בדוגמת בכור והמותפס מותר)? **כי לא מקדיש ליה מי לא מיקדישו? (רש"י)** אם לא הקדישו מי לא מיקדישו בלאו הכי משום הכי לא חשיב כלל כי מתפס ליה בנדר אבל חטאת ואשם לא מיקדישו לעולם אי לא מקדישו להו). (הבכור קדוש בלי הקדשה בפה ולכן אם יתפס בו חולין בנדר, הנדר לא תופס אבל חטאת ואשם בלי הקדשה בפה לא קדשו) **(דב' ראה טו,ט)** **כל-הבכור אשר ינלד בקרן ופצאנה הנדר מקדישו לה' אלהיה ולא תעבד בכר שוה ולא תגזר בכור וצאנה:**

או השבע שבועה - מהפך פשטא לאסור על נפשו - מהפך פשטא מקף זקא-קטן

צריך עיון האם חמש הדרשות של **ספרי במדבר פרשת מטות פיסקא קנג** הן מתבנית הטעמים הזאת או לא?
ספרי במדבר פרשת מטות פיסקא קנג

... **(במ' מט' ג,ה)** **כי ידר נדר לה'**, את שהסמין נדרו לדבר שאיפשר לו (חפץ המותר) הרי זה נדר ואם לאו אינו נדר.

פירוש שאם אמר קונם זה כבשר חזיר לא תופס, וזה נלמד ממלת לה', מקשה הספרי אולי דווקא באופן שנודר ממש לה' (קרוב) ולא שאוסר חפץ לעצמו ו/או לאחרים

אתה אומר את שהסמין את נדרו לדבר שאיפשר לו הרי זה נדר ואם לאו אינו נדר או אינו אלא עד שיזכיר לשם

מקשה הספרי אולי דווקא באופן שנודר ממש לה' (קרוב) ולא שאוסר חפץ לעצמו ו/או לאחרים

(א - חלות הנדר על דבר שאפשר שיתפס) ת"ל **(במ' מט' ג,ה)** **לאסור על נפשו** מכל מקום הא אין עליך לומר כלשון אחרון (מלת לה' ממש) אלא כלשון ראשון את שהסמין את נדרו לדבר שאיפשר לו הרי זה נדר ואם לאו אינו נדר.

לאסור אסור על נפשו - מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן מלמד על שתי דרשות

(א) הכתוב עוסק בשבועה **או השבע שבועה** לאסור **לאסור אסור**

(ב) הדרש מהפך מהפשט ומלמד שהמשך **לאסור אסור** חל גם על נדר ואז ממשיך ומלמד שהאיסור יחול רק בדבר המותר לישראל ואינו צריך להיות דווקא לה' בלבד (קרוב)

הספרי מברר על האם גם בשבועות רק בדבר שאפשר לו שיתפס

או כשם שבנדרים את שהסמין נדרו לדבר שאיפשר לו הרי זה נדר ואם לאו אינו נדר כך אף בשבועות?
תשובת הספרי

(ב - שבועה שונה מנדר) ת"ל **(במ' מט' ג,ה)** **לאסור אסור** מכל מקום (שבועה חלה גם בדבר האסור) מה הפרש בין נדרים לשבועות בנדרים **כנודר בחיי המלך בשבועות כנשבע במלך עצמו אעפ"י שאין ראה לדבר זכר לדבר (מלכים ב' ד,ז)** **סי-ה' ותי-נפשך אם-אעפ"י** (טט גם **(מלכים ב' ד,ז)** **(מלכים ב' ג,ו)**)

למדנו בדרשה (א) ש- **לאסור אסור** משמעו שהנדר חל רק באפשר

אבל **או השבע** - מקף כרב-מצב שבועה חלה (א) על מותר (ב) על אסור

(ג - להפר שלו מראש ולא של אשתו מראש) **(במ' מט' ג,ה)** **לאסור אסור על נפשו**, על נפשו הוא אוסר ואינו אוסר על אחרים (בין בנדר בין בשבועה) שהיה כדין ומה אם במקום שאין מפר נדרי עצמו משנודר (אחרי שנדר) הרי הוא מפר נדרי עצמו עד שלא ידור (תו"ש: מוסר מודעה בערב ראש השנה שמה שידור במשך השנה לא יחול) מקום שמפר נדרי אשתו משנדרה (אחרי שנדרה) אינו דין שיפר נדרי אשתו עד שלא תדור (שימסור מודעה בערב ראש השנה שמה שתידור אשתו / בתו במשך השנה לא יחול) ת"ל **(במ' מט' ג,ה)** **לאסור אסור על נפשו על נפשו הוא אוסר ואינו אוסר על אחרים**.

(א) הפשט אוסר בנדר **על-נפשו** ומפר מראש נדרי עצמו, אז היינו אומרים בקל וחומר שבהמשך ילמד שמפר נדר אשתו כאשר שמע אותו, יוכל גם להפר נדר אשתו מראש

(ב) באה דרשה מהכתוב **לאסור אסור על נפשו** - מהפך מהפשט של קל וחומר ואינו מפר מראש נדרי אשתו

היות ויש דרשה אחרת מטעם המקף של **על-נפשו**, אז צריך לחפש מקור אחר לדחיית הקל וחומר או לומר כי **על-נפשו** - זקא-קטן ילמד על שתי דרשות מהמקף. צ"ע.

(ד - מועיל מחשבה בתנאי שלא סותר מאמר הפה) ד"א **(במ' מט' ג,ה)** **לאסור אסור על נפשו** למה נאמר לפי שהוא אומר **ככל-היצא מפיו יעשה** אין לי אלא שהוציא בפיו קיבל עליו בנדר ובשבועה (במהשבה?) מנין ת"ל **לאסור אסור על נפשו**. (דיון מורחב בסוגיה זאת נעשה במקום אחר)

(ה - לא להתיר האסור) יכול אפילו נשבע לאכול נבלות וטרפות ושקצים ורמשים קורא אני עליו **ככל-היצא מפיו יעשה**? ת"ל **לאסור אסור על נפשו** לאסור את המותר ולא להתיר את האסור: וזה מקור לפירוש **רש"י** בפסוק זה.

ההבדל בין דרשה (א) לדרשה (ה) הוא שבדרשה (א) מלמד על דוגמת מה מתפס את הנדר וזה צריך להיות מותר לישראל.

בדרשה (ה) מלמד על המותפס שגם הוא צריך להיות מותר לישראל

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור; ל"י) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח**: רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק י** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

במדבר מטות ל,ג: הצעת תבנית מידע אשר באופן סדרתי מלמדת על הגבלת חלות נדר ושבועה, על התרת נדר, הגבלות שמחייב נדר **איש כי-ידר נדר לה' או-השבע שבועה לאסר אסר על-נפשו לא יחל דברו ככל-היצא מפיו יעשה**:
איש - תלישא-קטנה **כי-ידר נדר** – קדמא ואולא **לה'** - רביע **או-השבע שבועה לאסר אסר על-נפשו** - מהפך פשטא מהפך פשטא זקא-קטן וגו'. תבנית הפסוק כעין פרט קדמא כלל ופרט וכלל בתראה

איש - תלישא-קטנה, מחיצה - איסור חפצא או גברא, שיעור - אומדנא ע"י חכם לעקירת נדר או שבועה.
כי-ידר – מקף כרב-מצב (א) נדר שאי אפשר כי מותפס באסור מהתורה (ב) נדר שאי אפשר כי אינו על חולין אלא על קדוש (מחלוקת בבלי נדרים יגא, כגון בכור) (ג) נדר שאפשר כי מותפס במותר מן התורה

נמשיך במצב (ג) נדר שאפשר

כי-ידר נדר לה' – קדמא ואולא, בתפקיד מוקדם ומלמד כי נדר חל רק על דבר שמותר ע"י ה' ומותפס אך ורק בדבר הנדור כבר מהתורה - קרבן לה'

ידר נדר – כפל המלים בנדר יובן הייטב ע"פ פ' רשי"י (ג) **נדר** – האומר: 'הרי עלי קונם שלא אוכלי' או 'שלא אעשה דבר פלוני'. יכול אפילו נשבע שיאכל נבלות, אני קורא עליו **ככל-היצא מפיו יעשה**? תלמוד לומר: **לאסר אסר** - **לאסור** את המותר (ט – טט) א מלה אחת עבור ההתפסה בנדר של המותר) ולא להתיר את האסור (ראה ספ"ב כנג) (טט – א מלה אחת עבור ההתפסה בנדר של המותר). **לא יחל דברו** - כמו 'לא יחלל דברו', לא יעשה דברו חולין (ראה שם).

לה' - בתוך הנדרים שהתפיס בדבר במותר יש קבוצת נדרים שלא חלים:

טעם מלת **לה'** - רביע, מלמד להוציא ארבעה נדרים שלא יהיו נדרים **משנה נדרים פ"ג מ"א** ארבעה נדרים התיירו חכמים נדרי זירוזין ונדרי הבאי ונדרי שגגות ונדרי אונסים וגו' (ר"ת ז"ה א"ש)
 ארבעה סוגי נדרים חכם מתיר **רבי יוסף בכור שור** ... תדע, דאמרינן: אמר רבי יודא אמר רב אסי (בבלי נדרים כ"ב, א): אין חכם מתיר אלא כעין ארבעה נדרים הללו: נדרי הבאי, נדרי זירוזין, נדרי שגגות, נדרי אונסין - דהתיירו חכמים (ראה משנה נדרים ג, א). וגו'

המלה **לה'** מפסיקה בין נדר שהוא רק באפשר ובין שבועה שהיא באפשר ובאי אפשר

על רב-מצב של השבועה מעיד טעם מקף בין המלים **או-השבע** (א) שבועה בדבר המותר (ב) שבועה בדבר שאסור

(במ' מטות ל,ג) **או-השבע שבועה לאסר אסר על-נפשו** - מהפך פשטא מהפך פשטא זקא-קטן,

מהפך פשטא אחד מלמד - חשב א אמר ב, אם א לא מוכל באופן כלשהו ב-ב – ב מחייב. כלומר היוצא מפיו ששונה מפשט מחשבתו, הוא המחייב.

חשב א אמר ב, אם א מוכל באופן כלשהו ב-ב – אפשר כי הכלה זאת מרומזת בתבנית הטעמים מרכא טפחא של **ככל-היצא מפיו** בתפקיד יתור לרבות אמירה שעשויה להכיל את מחשבתו ובאופן שלא לסתור אותה. **יעשה** – סלוק מגביל, שרק במצב הכלה יקיים שבועתו או נדרו, ואם החכם ימצא שהנסיבות לא היו כמו שהתכוין, זה פותח פתח לחרטה ולהתרת – עקירת הנדר. בין תפקידי תבנית פשטא פשטא צמודים יש תפקיד של רגילות, כאן זה מהפך פשטא מהפך פשטא אסר אסר שבו לומר מוציא מהרגילות ולכן פתח לעקירה.

תורה תמימה לאסר אסר וגו' - מהו לאסר איסר, כמה דאת אמר (ירמ' מ') והוא אסור בזיקים^(ט) [ירושלמי נדרים פ"ט ה"א]:

תורה תמימה על-נפשו - במי שנפשו קנויה לו, יצא עבד שאין נפשו קנויה לר"ב^(ט) [נזיר ס"ב ב']:

תורה תמימה הערות כד) נהג קי"ל דמתירין לאדם את נדרו בפתח, שפוחין לו ויתרו ואומרים לו אלו היית יודע שהנודר הוא חוטא בנפשו [כמ"ש כל הנודר כאלו בנה במה] האם היית נודר, והוא משיב לא, והותר הנדר, מפני שעל דעת כן לא נדר. ועל זה מביא כאן בירושלמי מעשה דרשב"ל פתח לאחד את נדרו לא בזה שבנפשו הוא חוטא אלא בזה שאת גופו הוא מצער, והנודר חי כאלו אוסר את גופו ונתן קולר על צוארו להשתעבד לנדרו לעשות כן או כן, משום דבכלל טוב לאדם שלא להיות משועבד בגופו, וא"כ אלו היה יודע שכן הוא קושי הנדר לא היה נודר, והותר לו בזה. ומביא ראיה שענין **תנדר בכלל נקרא שעבד קשה לאדם מלשון לאסר איסר** שהוא מלשון אסור בזיקים, שהנודר הוא כמו אסור וקשור ומשתעבד למה שנדר. והמפרשים לא פרשו בזה ברחבה:

כה) כלומר דמשועבד הוא לבעליו לעבודה, ולכן אם נדר (ט – א) דברים שיש בהם ענוי נפש או (ט – ב) שמעכבים את המלאכה יכולים הבעלים למחות בו ולהפריס, דזה דומה לאוסר פירות אחרים עליהם. ועיין מש"כ לעיל בפ' נשא בפסוק כי נזר אלהיו על ראשו, ומטעם זה קי"ל ביו"ד סי' רל"ד דנדריו של מלמד שיש בהם (ט – א) ענוי נפש או (ט – ב) בטול עבודה אינם חלין מפני שאינו ברשותו ומשכר הוא לאחרים:

על-נפשו – מקף כרב-מצב ע"פ **תורה תמימה** [נזיר ס"ב ב'] (ט – א) במי שנפשו קנויה לו, (ט – ב) יצא עבד שאין נפשו קנויה לר"ב^(ט):

לכן מי שמשועבד לבעליו לעבודה (בתורה עבד, בתורה שבע"פ שכיר) יכולים הבעלים למחות בהם ואין נדרם נדר כי העובד יש בו ענוי נפש המנדר ו/או הנדר גורם לו עיכוב בעבודה או ביטול בעבודה.

שתי קבוצות דרשות על **לא יחל דברו**. **קבוצה (א)** מ-**תורה תמימה לא יחל דברו** - אמר רב יהודה אמר שמואל, רמז להתרת נדרים מן התורה, דכתיב לא יחל דברו, הוא אינו מיחל, אבל אחרים מחלין לר"ב^(ט) [חגיגה י' א']: **לא יחל דברו** - האומר קונם שאני ישן שאני מדבר שאני מהלך, וכן האומר לאשתו קונם שאיני משמשך, הרי זה בלא יחל דברו^(ט) [נדרים י"ד ב']: **לא יחל דברו** - תניא, דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם שנאמר **לא יחל דברו**^(ט) [שם ט"ו א']: **לא יחל דברו** - אמר רב גידל אמר רב, מניין שאין נשבעין לעבור על המצות, ת"ל **לא יחל דברו**, דברו לא יחל אבל אחרים מחלין לו **קבוצה (ב)** מ-**ספרי במדבר פרשת מטות פסקא קנג לא יחל דברו**, שלא יעשה דברו חולין

הרי שהיה חכם לא יפר לו לעצמו והדין נותן אם מיפר לאחרים לא יפר לעצמו ת"ל **לא יחל דברו** שלא יעשה דברו חולין:

לא יחל דברו, מגיד שעובר על כל יחל

ועל כל תאחר מנין ת"ל **דב תצא נגכב**) ס **כי-תדר נדר לה' אלתידילא תאחר לשלמו** מגיד שעובר על כל יחל ועל כל תאחר:

לא יחל דברו, ר' אליעזר אומר לעשות הבטאה כשבועה ר' עקיבא אומר **ככל-היצא מפיו יעשה** [לעשות הבטאה כשבועה]. **לא יחל** – מרכא טפחא כיתור לרבות את מספר דרשות ההגבלה הנובעות מהאתנה של מלת **דברו** בתפקיד הגבלה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוור"ל) כי במצוותך האמנתי - תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ג; **תמצית ההשערות**; **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרך; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישיה; (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרשבע"פ.

1.5 במדבר מטות לב, (התשע"ו)(בהשתתפות נחלת יעקב)

במדבר מטות לא, כב:

אָךְ אֶת-הַזָּהָב וְאֶת-הַכֶּסֶף אֶת-הַנְּחֹשֶׁת אֶת-הַבְּרָזִל אֶת-הַבָּרִיל וְאֶת-הַעֲפָרָת:

במדבר מטות לא, כג:

כָּל-דָּבָר אֲשֶׁר-יָבֵא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ וְשֹׁהַר אֲךְ בְּמִי נִדְּחָה וְיִתְחַטָּא וְכֹל אֲשֶׁר לֹא-יָבֵא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בַמַּיִם:

[תלמוד בבלי שבת נח, ב] דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מנין למשמיע קול בכלי מתכות שהוא טמא - שנאמר **(במ' מט' לא, כג)** **כָּל-דָּבָר אֲשֶׁר-יָבֵא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ** אפילו דיבור יבא באש.

[רש"י בבלי שבת נח, ב] **כָּל-דָּבָר אֲשֶׁר-יָבֵא בָאֵשׁ** - בכלי מתכות משתעי, כמעשה מדין.

[תוספות בבלי שבת נח, ב] **כָּל-דָּבָר אֲשֶׁר-יָבֵא** - ואע"ג דהאי קרא לא לגבי טומאה כתיב אלא לגבי הגעלה מסתברא דהתם אין דיבור מעלה ומוריד ואם אינו ענין להגעלה תנהו לענין טומאה.

[חידושי הרשב"א בבלי שבת נח, ב] **כָּל-דָּבָר אֲשֶׁר-יָבֵא בָאֵשׁ** אפילו דיבור אסור. וא"ת והא קרא בגיעולי גוים כתיב, איכא למימר אם אינו ענין לגיעול ולענין איסורי גוים אין לחלק בין יש להן ענבל לשאין להן ענבל, תנהו לענין טומאה ואסיפיה דקרא קאי **אֲךְ בְּמִי נִדְּחָה וְיִתְחַטָּא**.

[חידושי הרשב"א בבלי שבת נח, ב] אפי' דבור יבא באש. פירוש ד-**דָּבָר** לישנא יתירא הוא להאי דרשא, וא"ת והא קרא בהגעלת כלי מדין הוא דכתיב, וי"ל דבפרשה כתיב ענין טומאת מת כדכתיב **(במ' מט' לא, יט)** **תִּתְחַטָּאוּ**, וכיון שזה אינו ענין לאיסור הגעלה דההיא (ט:ט) האמורה ב-**(במ' מט' לא, כג)** בבליעה (טעם איסור) תליא מילתא, תנהו ענין לטומאה דהשמעת קול כיון שהאדם (ט:ט) נכרי משתמש עביד ליה תורת כלי לקבל טומאה.

כָּל-דָּבָר - מקף כרב-מצב משמעות מלת "דבר" (א) כלי (ב) השמעת קול. ופירשו שמלת דבר ככלי יתירה כי גם בלעדיה מובן צווי הפסוק על הגעלת כלים וטבילתם, לכן מלת "דבר" נדרשת שגם השמעת קול בכלי מתכת ע"י נכרי מטמאו ויש לפחות להטבילו. היטמאות כלי ע"י נכרי והסרתה מרומזים, על פי פנימיות התורה, בשילוב בין התוכן ובין תבנית הטעמים של **וְשֹׁהַר אֲךְ** (ראה להלן).

רש"י (כג) כָּל-דָּבָר אֲשֶׁר-יָבֵא בָאֵשׁ - לבשל בו כלום תעבירו באש, כדרך תשמישו הגעלתו, מי שתשמישו על ידי חמין יגעילנו בחמין, ומי שתשמישו על ידי צלי, כגון השפוד והאסכלה ילבנו באור **(ראה ע"ז עה, ב)**.

אֲךְ בְּמִי נִדְּחָה וְיִתְחַטָּא - לפי פשוטו: חטוי זה לטהרו מטומאת מת; אמר להם: צריכין הכלים גיעול לטהרם מן האיסור, וחטוי לטהרן מן הטומאה. ורובתינו דרשו מכאן (שם), שאף להכשירן מן האיסור הטעין טבילה לכלי מתכות, ומי נדה הכתובין כאן דרשו: מים הראויים לטבול בהם נדה, וכמה הם? ארבעים סאה.

וְכֹל אֲשֶׁר לֹא-יָבֵא בָאֵשׁ כל דבר שאין תשמישו על ידי האור, כגון קיתונות כוסות וצלוחיות שתשמישן בצונן ולא בלעו איסור, **תַּעֲבִירוּ בַמַּיִם** - מטבילין ודיו, ודוקא כלי מתכות.

[רבי יוסף בכור שור] (כג) כָּל-דָּבָר אֲשֶׁר-יָבֵא בָאֵשׁ - שתשמישו על ידי האור; שפוד ואסכלה, צריך ליבון באש כדי להגעיל (ראה משנה ע"ז ה, יב); דטעמו ולא מְשֹׁי דאורייתא (ראה **חולין קח, א**). **(במ' מט' לא, כג)** **אֲךְ בְּמִי נִדְּחָה וְיִתְחַטָּא** שצריך טבילה, ואפילו הוא טהור, ואפילו הוא חדש; דכלי מתכות הנקחים מן הגוים צריכין טבילה, דכלי מתכות כתובין בפרשת 'הזהב והכסף והבדיל והעופרת' (ראה **לעיל כב**), כדאיתא בע"ז **(עה, ב)**. ואשר נטמאו במת, צריכין הזאה שלישי ושביעי וטבילה (ראה **לעיל, יט**). ואשר לא יבא באש תעבירו במים אם תשמישו בחמין, צריך להגעילו בחמין; ואם תשמישו בצונן, סגי בהדחה; דכבולעו כן פולטו (ראה **פסחים ל, ב**). ומשום כלים בני יומן איצטריכא, שלא נפגם טעמם.

אֲשֶׁר-יָבֵא בָאֵשׁ - מונח רביע, יורה בקצרה אל כלים ממתכות ותערובות שלהן כגון אלו שהוזכרו בפסוק שלפניו **(במ' מט' לא, כב)** שבו נמנים ששה מיני מתכות.

כָּל-דָּבָר אֲשֶׁר-יָבֵא בָאֵשׁ - גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו, שדווקא לכלי מתכות מועילה הגעלה כדרך שימושם באש, ואילו כלים אחרים כגון כלי חרס ששימושם באש לא מועילה להם הגעלה באש.

כָּל-דָּבָר - גרשיים, **תַּעֲבִירוּ** - מהפך

אפשר כי תבנית הטעמים "גרשיים"... "מהפך" עד האתנח מלמדת על כעין כל דבר שהיה בכלל ויצא לטעון טוען אחר כענינו יצא להקל ולא להחמיר. הכלל הוא - הגעלת **כָּל-דָּבָר אֲשֶׁר-יָבֵא בָאֵשׁ** המשמשים כלשון **רש"י** - לבשל בו כלום.

ויצא לטעון טוען אחר כענינו - **אֲשֶׁר-יָבֵא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ**, יצא להקל ולא להחמיר - אופן הגעלת הכלי בלשון **רש"י**: כדרך תשמישו הגעלתו, מי שתשמישו על ידי חמין יגעילנו בחמין, (ולא בלבון באש) ומי שתשמישו על ידי צלי, כגון השפוד והאסכלה ילבנו באור, וע"פ **[פני יהושע בבלי שבת נח, ב]** בשניהם לא צריך קלקול כדי שתעבור טומאתן ותיקון שבכך יהיו כאן פנים חדשות.

(במ' מט' לא, כג) אֲךְ בְּמִי נִדְּחָה וְיִתְחַטָּא

[פני יהושע בבלי שבת נח, ב] מיהו השתא דאתינא להכי יש לי ליישב פשטא דקרא דכתיב **אֲךְ בְּמִי נִדְּחָה וְיִתְחַטָּא** באמצע בין תעבירו באש ובין תעבירו במים וטפי הו"ל למכתב האי **אֲךְ בְּמִי נִדְּחָה וְיִתְחַטָּא** לבסוף בתור תעבירו במים והוי קאי שפיר אכל הכלים דלעיל מיניה אבל למאי דפרישית אתי שפיר דאי לאו דכתב רחמנא **אֲךְ בְּמִי נִדְּחָה וְיִתְחַטָּא** לבתר תעבירו באש הוי אמינא דכשם שהכלים הותרו מאיסורן ע"י ליבון באור כך נטהרו מטומאתן ע"י ליבון זה בלא הזאה שלישי ושביעי ובלא טבילה משו"ה כתב רחמנא **אֲךְ בְּמִי נִדְּחָה וְיִתְחַטָּא** וא"כ על כרחך האי תעבירו באש לאו היינו שריתכן באור כדרך הצורפין דא"כ פשיטא דלא בעי הזאה וטבילה דהו"ל כמו נחיצה ופנים חדשות באו לכאן אלא האי תעבירו באש היינו ליבון גרידא משו"ה בעי טבילה והזאה, כן נראה לי נכון:

שילוב רש"י ורבי יוסף בכור שור: **אֲךְ** - זקא-גדול, התפקיד שלוש סיבות לטבילת כלי מתכות שנקחו מן הנכרי. (א) עצם העובדה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – דרגא; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בהצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

שהכלי מתכת יוצר ע"י נכרי, א-על-פי שעדיין חדש וטהור (ב) כלי קבול שנטמאו במת (ג) כלי נכרי בני יומן להכשירן מן האיסור ע"י הגעלה כתשמישו (כבולעו כך פולטו) ואח"כ טבילה.

מלת **אֲךְ** ממעטת ובאה ללמד, שאין הגיעול מן האיסור ע"י האש מספיק, אלא **בְּמִי נִדָּה** - מרכא טפחא – יתור לרבות דרשה כפ' **רש"י** ו**רבותינו דרשן** מכאן (שם), שאף להכשירן מן האיסור הטעין טבילה לכלי מתכות, ומי נדה וכתובין כאן **דרשן**: מים הראויים לטבול בהם נדה, וכמה הם? ארבעים סאה. **יִתְחַטֵּא** – אתנה, מגביל שרק אם יסיים את התהליך בטיבילה, יטהרן מן הטומאה. אפשר שבא להגביל שמכאן תלמד לנושא טבילה מגיעולי נכרים ולא תלמד לנושא "טעם כעיקר" כדרך לימודו של ר' עקיבא מפסוק זה ב-(בבלי נזיר לז, ב), צ"ע נוסף

(במ' מט' לא, ג) וְכֹל אֲשֶׁר לֹא-יָבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּמַיִם

וְכֹל – קדמא, כל דבר שאין תשמישו ע"י האור – קודם הדיחה והסר ממנו חוצצים ורק אח"כ טבילה. **אֲשֶׁר לֹא-יָבֵא בְּאֵשׁ** - דרגא תביר טפחא, קבוצת פרטים הקשורים לנושא גיעולי נכרים שעל כל פרט חלה אותה הלכה ע"פ **רמב"ן** כוסות וצלוחיות וקיתונות שתשמישן בצונן **ולא בלעז איסור** ... ועוד שאף הכלים שתשמישן בצונן צריכין **הכשר מן האיסור** שבהן מלבד הטבילה הזאת ... אבל פירוש **תַּעֲבִירוּ בְּמַיִם** לכבסם ולשפשף אותם יפה עד שתסור חלודה שנדבקה מהם מן האיסור שנשתמש בהם, שזוהו הכשרן מן האיסור ... וכך אמרו חכמים (ע"ז ע"ה ב') (ט: קודם) מדיחין ונטו: אח"כ מטבילין והן טהורים.

אֲשֶׁר לֹא-יָבֵא בְּאֵשׁ - טפחא כפותחת טפח להתאפיין מההגבלות הנדרשות מכתוב אחריה **תַּעֲבִירוּ בְּמַיִם** – מרכא סלוק, רבוי והגבלה. ההגבלה (א) כפ' **רש"י** - מטבילין ודיו (ט: זה) דווקא (ט:ט) כלי מתכות. ההגבלה (ב) אבל זה לא מספיק. צ"ל כהסבר לעיל ע"פ מאמר החכמים בע"ז, הרמב"ן ושפת"ח שצריך להסיר ממנו כל דבר הנדבק בו בכלי כדי שלא יהיה בו דבר החוצץ בטיבילה. **טט** בכלי מתכת ההגבלה הינה שאין מטבילים ללא הדחה יפה המסירה חציצות

הסבר לטבילת כלים הנלקחים מן הנכרים ע"פ פנימיות התורה, בעזרת אוצר הגימטריאות של הרב י"ר פאלוך זצ"ל. ע"פ אמרי נועם (הרבי מדזיקוב) גי' המלים זקא-קטן זקא-גדול עולה יס"ד מלכו"ת עולה תקע"ו (576), ההמשך הוא של הכתוב, **(במ' מט' לא, ג)** וְיִתְהַרֵּר אֲךְ – זקא-קטן זקא-גדול, גי' התוכן המוטעם וְיִתְהַרֵּר אֲךְ עולה 21 + 220 = טהו"ר אהי"ה = ר"כ אהי"ה = 241 = אמ"ר, רא"ם (ר"ת רפאל אוריאל מ'כאל), אותיות קודם לאותיות ש'מ'ח"ה = רל'ז'ד' (טט = ד"ל ז"ר), כאן מגיע הגלוי שביצוע הפרש בין גימטריאות שמות הטעמים ובין גימטריאות התוכן המוטעם נותנת השלמה רעיונית לחישוב גימטריאת התוכן. הפרש מחושב כך: מחושב כך: 335 = 576 - 241 = של"ה = הש"ל = סער"ה ועוד תוצאות המשולבות בהסבר, כאילו אמר הש"ל קליפת ע"ז שנתנו בכליהם מעצם יצורם ע"י הנכרים שהשקיעו במ את רוחם מחשבתם וכוחם. בלי טבילה 21 + 220 = מקל"ך (בעה"ט פ' לך יב-ג) ועד אהי"ה. הטבילה משילה מקל"ך ואז 21 + 220 = טהו"ר אהי"ה. ראה **(במ' נשא ו, ג)** שימוש בענין של קליפה בנושא עשה טעם כעיקר.

דרך אפשרית ע"פ **ספר התניא סוף פ"ו** ... המדרגה התחתונה היא שלש קליפות הטמאות ורעות לגמרי ואין בהן טוב כלל ונקראו במרכבת יחזקאל רוח סערה וענן גדול וגו' (השלישית אש מתלקחת בתוך הברד) ומהן נשפעות ונמשכות נשמות כל אומות עובדי גילולים וקיום גופם ונפשות כל בעלי חיים וטמאים ואסורים באכילה וקיום גופם וקיום כל מאכלות אסורות מהצומח כמו עולה וכלאי הכרם כו' וכ"ש בע"ח שער מ"ט פ"ו וכן קיום וחיות כל המעשה דבור ומחשבה של כל שס"ה לא תעשה וענפיהן כמ"ש שם סוף פ"ה.

הסבר ע"פ תורת חב"ד ואוצר גי' הרב יוסף רפאל פאלוך זצ"ל גי' 335 עולה סער"ה, שהיא משלוש הקליפות הטמאות שמחזקת ניצוצות קדושה אסורים מאד שנפלו שם משבירת הכלים המרומזת ב-בר' (א, ג), ו-רו'ח א'לקים מ'רחפת (ר"ת 241) (מרחפת = רפ"ח מ"ת, כביכול הניצוצות מתו בגלל מקומן) ע"ל פנ"י המי"ם (גי' 335) וגם בהפרש (גי' 241) העולה לגי' אותיות קודם לאותיות שמחה = רלזז = ד"ל ז"ר שהניצוצות בבחינת (זרים ודלים כי אסורים מאד) הסבר אפשרי: הש"ל (335) בע"ל כרה"ה (335) רוח סער"ה (335) שהיא אחת משלוש הקליפות הטמאות ורעות לגמרי, בהסרתה בטבילה מהכלים של כל אומות עובדי גילולים מנתקים קיום וחיות מחשבה דבור ומעשה של אומות עובדי גילולים וכל המאכלות האסורות וכל מעשה דבור ומחשבה של שס"ה לא תעשה. משחררים בכלים את הניצוצות הקדושים שנפלו שם בשבירת הכלים כמרוזם ב-רו'ח א'לקים מ'רחפת הטבלת הכלים מעבירה מצב ד"ל ז"ר (241) למצב שמחה של גלוי רוח א-לקים מרחפת ע"ל פנ"י המי"ם (335) ומלאכיו רא"ם (241) (ר"ת רפאל אוריאל מ'כאל)

ב-**(במדבר ד, ה)** וְכֹא אֶהְיֶה וְכִנְיֹוּ בְּנֵי בְּנֵי עַמְּךָ הַיְהוּדִים אֶת פְּרֻכַת הַמִּסֵּד וְכִסּוּ-כָּה אֶת אֶרֶץ הָעֵדֻת: משעה שמפרקים המשכן ובשעת המסעות מנסים כוחות שליליים להתגבר. מוטעם הכתוב **הַמְּחַנֵּה הַיְהוּדִים** - זקא-קטן זקא-גדול, גי' התוכן עולה 108 + 227 = 335 = של"ה, הפרש מתקע"ו 335 - 576 = 241, המספרים הפוכים מהפסוק **(במ' מט' לא, ג)** וְיִתְהַרֵּר אֲךְ – גי' עולה 21 + 220 = ר"כ אהי"ה = 241 = אמ"ר,

במדבר פינחס לא, ל:

וּמְחַצֵּת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל תִּקְחוּ אִתְּוּ אֶתְּו מִן-הַחֲמִשִּׁים מִן-הָאֲדָמִים מִן-הַבְּקָר מִן-הַחֲמִרִים וּמִן-הַצֹּאן מִכָּל-הַבְּהֵמָה וְנִתְּתָה אִתָּם לְלוֹזִים שְׁמֵרֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן ה':
 הבנית הטעמים של רישא הפסוק מרמזת על לימוד אפשרי בכלל ופרט וכלל. **וּמְחַצֵּת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל** – קדמא ואולא בתפקיד ללמד על כלל פותח, **תִּקְחוּ אִתְּוּ אֶתְּו מִן-הַחֲמִשִּׁים מִן-הָאֲדָמִים מִן-הַבְּקָר מִן-הַחֲמִרִים וּמִן-הַצֹּאן** – כל אלו הם הפרט המלמד על תרומת בני ישראל מבעלי רוח חיים שזכו משלל מדין. **מִכָּל-הַבְּהֵמָה** – זהו הכלל הסוגר המרבה על הפרט הנ"ל ואפשר שזה לא כפשט של בעלי חיים, אלא כ-**בעל-הטורים** ... אִתְּו ... מלמד אע"פ שלא נצטוו ליתן מכס אלא מן האדם והבהמה, מעצמן נתנו מבזת המטלטלין וכו'

ב"ה טוב טעם ודעת למדוד (טור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מוציא; תביר – מחלק, מבעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשת; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעמיתם חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא טגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – 4; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט, תלשא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלשא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתרש"ב פ.**

1.6 במדבר מטות לב, (התשע"ה) (בהשתתפות נחלת יעקב)

נושא העיון הוא "משפטי התנאים" ובהמשך האם הם חלים על "נדר על תנאי" במדבר מטות לב, כט: **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִם-יַעֲבְדוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי-רְאוּבֵן וְאֵתְּכֶם אֶת-הַיְרֵדָן כָּל-חֲלוּץ לַמַּלְחָמָה לַפְּנֵי ה' וְנִכְבַּשְׁתָּה אֶרֶץ לַפְּנֵיכֶם וַיִּנְתַּתֶּם לָהֶם אֶת-אֶרֶץ הַנִּלְעָד לְאֶחָזָה: בַּמִּדְבָּר מִטּוֹת לִב, ל: וְאִם-לֹא יַעֲבְדוּ חֲלוּצִים אֲתֶכֶם וַיִּנְאֲחֻנוּ בְּתַכְכֶּם בְּאֶרֶץ פְּנֵנוּ:** בפסוקים (לב, כט-ל) משה רבנו מתנה לבני גד ובני ראובן את קבלת נחלה בעבר הירדן המזרחי בעזרתם בכיבוש עבר הירדן המערבי ואי קבלת נחלה זאת אם לא יעזרו אלף קבלת נחלה בעבר הירדן המערבי. חז"ל חלקו האם משפטי התנאים לקיום מעשה צריכים להיות כמו ארבעה תנאי בני גד ובני ראובן או שיש נסיבות בהם בהתחייבות על תנאי לא צריכים להתקיים כל הארבעה תנאים לקיום מעשה. אפשר שתחילת דברי משה ב-(במדבר מטות לב, כט) מלמדת על ארבעה משפטי תנאים כדי שהמתנה יהיה חייב לקיים את המעשה המותנה כפי שמונה **[בבלי קדושין סא, א]**, אבל ממקורות שונים נלמד שבד"כ מספיק תנאי מפורש או גלוי דעת (לא מפורש) ולא צריך תנאי כפול. נקדים בהצגת משפטי התנאים כתנאי בני גד ובני ראובן כדי להבין את המקורות.

- (א) התנאי כפול (רבי מאיר בבלי קדושין סא, א)
- (ב) התנאי קודם למעשה (יש לומר התנאי ואח"כ מה יקרה (המעשה), ולא לומר המעשה ואח"כ לומר התנאי לקיום המעשה)
- (ג) התנאי בדבר אחד והמעשה בדבר אחר, ה-[רמב"ם הל' אישות פ"ו, ה'ב] מוציא תנאי זה וכותב שיהיה התנאי דבר שאפשר לקיימו. הרחבה התנאי והמעשה לא באים כאחד כגון שאמר לה אם תביאי הקלף (ולא אומר במפורש שעליו כתוב הגט אבל מתכוין לקלף הגט) הרי זה גיטך, אמנם התנאי קודם למעשה והם שני מעשים שונים לפי דבריו (הבאת הקלף, נתינת הגט) אבל הם בדבר אחד
- (ד) להקדים ענין ההן שבתנאי לענין הלאו שבתנאי כמו הסדר ב-(במדבר מטות לב, כט-ל)

[מקורות לסוגיה ופסקיהם] [משנה קידושין פ"ג, מ"ד] [*] רבי מאיר אומר כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי שנאמר (במ' מט' לב, כט) **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִם-יַעֲבְדוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי-רְאוּבֵן וְאֵתְּכֶם אֶת-הַיְרֵדָן כָּל-חֲלוּצִים רַבִּי חֲנִינָא בֵּן גַּמְלִיאֵל אומר צריך היה הדבר לאמר שאלמלא כן יש במשמע שאפילו בארץ כנען לא ינחלו: **[*] [פיה"מ לרמב"ם מסכת קידושין פ"ג, מ"ד]** זהו הנקרא תנאי כפול, והוא הכרחי. אלא שאם אמר על מנת כמו באלו הבבות (המשנות), שקדם אומר ר' מאיר שגם בהן צריך תנאי כפול. ואין המתנה כפול. ואין הלכה כר' מאיר.**

ע"פ הנ"ל יוצא שהמתנה בלשון "אם" צריך לקיים ארבעה תנאים. אבל המתנה בלשון "על-מנת" צריך שלושה תנאים (ב), (ג), (ד) בלבד. אבל כתב ב-(ש"וע אה"ע הלכות קידושין סי' לח סעיף ג) כל האומר: מעכשיו, או על מנת, ד אינו צריך לכפול תנאו (ט) שאין הלכה כר"מ) ולא להקדים תנאי למעשה (ט) – לא צריך תנאי (ב) לעיל), אבל צריך להתנות בדבר שאפשר לקיימו. ויש חולקין ואומרים דאפילו באומר: מעכשיו, או על מנת, צריך להיות בתנאי כל הד' דברים. הגה: ג] וי"א דאפילו לא פירש כל דיני תנאי, ה (ג) [ד] רק אמר סתם שמתנה כתנאי בני גד ובני ראובן, הוי תנאי גמור (הגהות מיימוני פ"ו).

[בבלי גיטין עו, א] ת"ר: הרי זה גיטך על מנת שתשמישי את אבא שתי שנים, ועל מנת שתניקי את בני שתי שנים, שני המקורות הבאים מובאים ע"י עורך מתיבתא במקום. **[הרשב"א]** מקשה הרי צריך תנאי קודם למעשה, ופה הקדים המעשה לתנאי ותיירץ אין הכי נמי הלשון של הגמרא אינו מדויק וצריך להיות להיפך. **[תורת יגטין]** תירץ שכיוון שאמר על-מנת, באופן זה לא צריך משפטי התנאים על דעת ה-[רמב"ם הל' אישות פ"ו, ה"ז] אבל בתנאי כפול נחלקו ר' מאיר וחכמים אם צריך או לא. כי זה תלוי בשאלה האם מכלל הן אתה שומע לאו (טט) ואז לא צריך תנאי כפול, ולפיכך באומר "על-מנת" לא צריך את כל משפטי התנאים!

[המשך גיטין עו, א] אף על פי שלא נתקיים התנאי – הרי זה גט, לפי שלא אמר לה אם תשמישי אם לא תניקי ואם לא תניקי, דברי רבי מאיר; וחכ"מ: נתקיים התנאי – הרי זה גט, ואם לאו – אינו גט. **[המשך גיטין עו, א]** רשב"ג אומר: אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול. איכא דאמרי: איכא דאמרי: איכא דאמרי ליה: והכי קאמר ליה: אינן לך תנאי בכתובים שאינו כפול, והווי להו שני כתובים הבאין כאחד, וכל שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין (טט: כל אחד מלמד למקומו אבל כללית לא צריך תנאי כפול). איכא דאמרי (טט: שאמר כך) (לדחות את) רבנן (טט: האומרים שלא צריך תנאי כפול) קאמר להו, והכי קאמר להו: אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול, וגמרינן מינייהו (טט: מזה שהתורה בכל מקום כתבה תנאי כפול מלמד שצריך תנאי כפול).

[רש"י בבלי גיטין עו, א] איכא דאמרי (לדחות את) ר"מ קאמר ליה – אין לנו ללמוד מתנאי בני גד שאין לך תנאי בכל המקרא שאינו כפול כגון **(בר' ח"ש כד, מא) אַז תִּנְקַח מֵאֵלֶיךָ כִּי תָבֹא אֶל-מִשְׁפַּחְתִּי וְאִם-לֹא תִּנְקַח לָךְ וְהָיִיתָ נָקִי מֵאֵלֶיךָ:** וכגון **(במ' נשא ה, יט) אם שכב אם לא שכב** רש"י הקדים את ההן ללאו, אבל בפסוקים הלאו קודם להן!!! **(במ' נשא ה, יט) וְהִשְׁפִּיעַ אֶתְּךָ הַפֶּה וְאָמַר אֶל-הָאִשָּׁה אִם-לֹא שָׁכַב אִישׁ אִתְּךָ וְאִם-לֹא שָׁכַב אִישׁ עִמָּךָ תַּחַת אִישׁ הַנָּקִי מִמִּי הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה:** **(במ' נשא ה, כ) וְאִתְּךָ כִּי שָׁכַבְתָּ תַּחַת אִישׁ וְכִי נָטַמְתָּ וַיִּלְוֶן אִישׁ בֶּן אֶת-יִשְׁכָּבְתָּ מִבְּלַעַד אִישׁ:**

(המשך רש"י) (ישעיהו א, יט, כ) (יט) אִם-תִּמְאָבוּ וְשָׁמַעְתֶּם (כ) וְאִם-תִּמְאָבוּ וְיָמִירְתֶּם הלכך הוי להו שני כתובין הבאים כאחד ואין מלמדין. **(המשך רש"י) ואיכא דאמרי לרבנן קאמר להו אין לך תנאי בכתובין שאינו כפול – ויש לנו ללמוד מהן דכולהו צריכי כדמתרצינן** להו בקדושין בהאומר לחבירו (קד' סא ב).

[תוס' גיטין עו, א] וגמרינן מינייהו – פי' בקונטרס ולא הווי שני כתובים הבאין כאחד דכולהו מצריך להו (טט: כל זוכרת תנאי כפול בגלל הענין מיוחד לה) ר' חנינא בן גמליאל בקדושין (סא ב) ואין נראה להרב רבי אלתנן דהתם לא מצריך להו אלא דמשני להו דאין משום אחד מהן ללמוד דניבעי תנאי כפול אבל לרבי מאיר דיליף מינייהו לא עביד שם צריכותא ויש לומר דיש בהן שום צריכותא.

הסבר לתבנית הטעמים: רבי שמעון בן גמליאל אומר: אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול. כדי לדחות את ר' מאיר האומר שכל תנאי צריך שיהיה כפול. התנאים הכפולים הם כעין שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין. כל אחד מלמד למקומו אבל כללית לא צריך תנאי כפול. איכא דאמרי (לדחות את) רבנן קאמר להו (האומרים שלא צריך תנאי כפול), וגמרינן מינייהו (לומדים מכולם שצריך תנאי כפול). מוצע לומר כי **(במ' מט' לב, ג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה – קדמא ואולא**, מלמד שכללית רצוי במשפטי התנאים לומר ארבעה תנאים מפורשים כמרומו בטעם רביע של **אֲלֵהֶם** וזה יהיה בנין אב לכל התורה. אבל על בסיס **[בבלי קידושין מט, ב]** מספיק גלוי דעת (לא מפורש מלא). אפשר שעל זה מלמד **אִם-יַעֲבְדוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי-רְאוּבֵן וְאֵתְּכֶם** – מונח מונח מונח פסק תלשא, כעין ארבע טעמי תלשא, וכל אחד לומד אלפניו ולאחריו (סה"כ 8 לימודים בתפקידי תלשא). כאן לפחות ה-4 לכתוב אלפניו בתפקיד אומדנא, שבי"ד אימוד כל תנאי מה-4 התנאים כאשר נאמר בגילוי דעת (לא מפורש מלא) להוכיח שהתנאי תקני ומחייב. אפשר שבקריאה ללא פסק מלמד על התחייבות ב-4 תנאים. ואילו בקריאה עם פסק מלמד על התחייבות עם 3 תנאים וגם פחות וזה ברוב התחייבויות מותנות. כי מכלל הן אתה שומע לאו, לכן לא צריך תנאי (א) – תנאי כפול. הסביר רבי חנינא בן גמליאל שבתנאי בני גד ובני ראובן ללא התנאי הכפול היה במשמע שלא ינחלו גם בא"ה המערבית. וכך גם בכתובים הנוספים שהביא **[רש"י]** שלא תנאי הלאו לא ברור המעשה אם התנאי לא התקיים.

עכשיו נבוא ללמוד למזכיה בנחלת בני גד ובני ראובן שהוא נושא ממוני, אל גיטין וקידושין הלומדים מנושא ממוני כמו הנחלה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: מצות ההשפחות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פטא – מוציא מפשט; מרכא = מרבי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרכא טפא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פטא – פשוט, ו; זקא-קטן – 2; זקא-גדול; 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכהה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכהה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרש"ב"פ.

1.7 במדבר מטות לב, (התשע"ה) (בהשתתפות נחלת יעקב)

נושא העיון הוא "משפטי התנאים" ובהמשך האם הם חלים על "נדר על תנאי" במדבר מטות לב, כט: **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִם-יַעֲבְרוּ בְנֵי-גֵד וּבְנֵי-רְאוּבֵן וְאֶתְכֶם אֶת-הַיַּרְדֵּן כָּל-חַלּוּץ לְמַלְחָמָה לְפָנָי הִ' וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לְפָנֵיכֶם וַיִּתְּנֶם לָהֶם אֶת-אֶרֶץ הַיַּלְעָד לְאֶחָזָה: בַּמִּדְבָּר מִטּוֹת לִב, ל: וְאִם-לֹא יַעֲבְרוּ חַלּוּצִים אֶתְכֶם וְנִאֲחָזוּ בְּתַכְכֶם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:** בפסוקים (לב, כט-ל) משה רבנו מתנה לבני גד ובני ראובן את קבלת נחלה בעבר הירדן המזרחי בעזרתם בכיבוש עבר הירדן המערבי ואי קבלת נחלה זאת אם לא יעזרו אלא קבלת נחלה בעבר הירדן המערבי. חז"ל חלקו האם משפטי התנאים לקיום מעשה צריכים להיות כמו ארבעה תנאי בני גד ובני ראובן או שיש נסיבות בהם בהתחייבות על תנאי לא צריכים להתקיים כל הארבעה תנאים לקיום מעשה. אפשר שתחילת דברי משה ב-(במדבר מטות לב, כט) מלמדת על ארבעה משפטי תנאים כדי שהמתנה יהיה חייב לקיים את המעשה המותנה כפי שמונה [בבלי קדושין סא,א], אבל ממקורות שונים נלמד שבד"כ מספיק תנאי מפורש או גלוי דעת (לא מפורש) ולא צריך תנאי כפול. נקדים בהצגת משפטי התנאים כתנאי בני גד ובני ראובן כדי להבין את המקורות.

- (א) התנאי כפול (רבי מאיר בבלי קדושין סא,א)
 - (ב) התנאי קודם למעשה (יש לומר התנאי ואח"כ מה יקרה (המעשה), ולא לומר המעשה ואח"כ לומר התנאי לקיום המעשה)
 - (ג) התנאי בדבר אחד והמעשה בדבר אחר, ה-**רמב"ם ה' אישות פ"ו, ה"ב**] מוציא תנאי זה וכותב שיהיה התנאי דבר שאפשר לקיימו. הרחבה התנאי והמעשה לא באים כאחד כגון שאמר לה אם תביאי הקלף (ולא אומר במפורש שעליו כתוב הגט אבל מתכוין לקלף הגט) הרי זה גיטך, אמנם התנאי קודם למעשה והם שני מעשים שונים לפי דבריו (הבאת הקלף, נתינת הגט) אבל הם בדבר אחד (ד) להקדים ענין ההן שבתנאי לענין הלא שבתנאי כמו הסדר ב-(במדבר מטות לב, כט-ל)
- מקורות לסוגיה ופסקיהם [משנה קידושין פ"ג, מ"ד] [*] רבי מאיר אומר כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי שנאמר (במ' מט' לב, כט) **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִם-יַעֲבְרוּ בְנֵי-גֵד וּבְנֵי-רְאוּבֵן וְאִם-לֹא יַעֲבְרוּ חַלּוּצִים רַבִּי חֲנִינָא בֵּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר צָרִיךְ הִיא הַדְּבַר לְאֹמְרוֹ שְׂאֵלְמַלְאָא כֵּן יֵשׁ בְּמִשְׁמַע שְׂאֵפִילוֹ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן לֹא יִנְחַלוּ:** [*] [פיה"מ לרמב"ם מסכת קידושין פ"ג, מ"ד] זהו הנקרא תנאי כפול, והוא הכרחי. אלא שאם אמר על מנת כמו באלו הבבות (המשנות), שקדמו אומר ר' מאיר שגם בהן צריך תנאי כפול. ואין הלכה כר' מאיר.
- ע"פ הנ"ל יוצא שהמתנה בלשון "אם" צריך לקיים ארבעה תנאים. אבל המתנה בלשון "על-מנת" צריך שלושה תנאים (ב), (ג), (ד) בלבד. אבל כתב ב-**ישורע אה"ע הלכות קידושין סי' לח סעיף ג**] כל האומר: **מעכשיו, או על מנת, ד אינו צריך לכפול תנאו** (טט) - שאין הלכה כר"מ) ולא להקדים תנאי למעשה (טט) – לא צריך תנאי (ב לעיל), אבל צריך להתנות בדבר שאפשר לקיימו. ויש חולקין ואומרים דאפילו באומר: מעכשיו, או על מנת, צריך להיות בתנאי כל ה' דברים. הגה: ג] וי"א דאפילו לא פירש כל דיני תנאי, ה (ג) [ד] רק אמר סתם שמתנה כתנאי בני גד ובני ראובן, הוי תנאי גמור (הגהות מיימוני פ"ו).

[בבלי גיטין עו,א] ת"ר: הרי זה גיטך על מנת שתשמישי את אבא שתי שנים, ועל מנת שתניקי את בני שתי שנים, שני המקורות הבאים מובאים ע"י עורך מתיבתא במקום. **[הרשב"א]** מקשה הרי צריך תנאי קודם למעשה, ופה הקדים המעשה לתנאי ותיירץ אין הכי נמי הלשון של הגמרא אינו מדויק וצריך להיות להיפך. **[תורת גיטין]** תירץ שכיוון שאמר על-מנת, באופן הזה לא צריך משפטי התנאים על דעת ה-**רמב"ם ה' אישות פ"ו, ה"ב**] אבל בתנאי כפול נחלקו ר' מאיר וחכמים אם צריך או לא. כי זה תלוי בשאלה האם מכלל הן אתה שומע לאו (טט) ואז לא צריך תנאי כפול, ולפיכך באומר "על-מנת" לא צריך את כל משפטי התנאים! (המשך **גיטין עו,א**) אף על פי שלא נתקיים התנאי - הרי זה גט, לפי שלא אמר לה אם תשמישי אם לא תשמישי, אם תניקי ואם לא תניקי, דברי רבי מאיר; וחכ"ם: נתקיים התנאי – הרי זה גט, ואם לאו – אינו גט; (המשך **גיטין עו,א**) רשב"ג אומר: אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול. איכא דאמרי: (טט: שאמר כך) (לדחות את) ר' מאיר קאמר ליה, ואיכא דאמרי להו. איכא דאמרי להו ר' מאיר קאמר ליה, והכי קאמר ליה: אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול, והווי להו שני כתובים הבאין כאחד, וכל שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין (טט: כל אחד מלמד למקומו אבל כללית לא צריך תנאי כפול). איכא דאמרי (טט: שאמר כך) (לדחות את) רבנן (טט: האומרים שלא צריך תנאי כפול) קאמר להו, והכי קאמר להו: אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול, וגמרינן מינייהו (טט: מזה שהתורה בכל מקום כתבה תנאי כפול מלמד שצריך תנאי כפול).

[רש"י בבלי גיטין עו,א] איכא דאמרי (לדחות את) ר"מ קאמר ליה - אין לנו ללמוד מתנאי בני גד שאין לך תנאי בכל המקרא שאינו כפול כגון (בר' ח"ש כד, מא) **אִז תִּנְקַח מֵאֵלֶיךָ כִּי תָבֹא אֶל-מִשְׁפַּחְתִּי וְאִם-לֹא יִתְּנֶנּוּ לְךָ וְהִנֵּיתִי נָקִי מֵאֵלֶיךָ:** וכגון (במ' נשא ה, יט) **אִם שָׁכַב אִם לֹא שָׁכַב רַש"י** הקדים את ההן ללאו, אבל בפסוקים הלאו קודם להן!!! **(במ' נשא ה, יט) וְהִשְׁפִּיעַ אֱלֹהִים הַפְּתוֹן וְאָמַר אֶל-הָאִשָּׁה אִם-לֹא שָׁכַב אִישׁ אִתְּךָ וְאִם-לֹא שָׁפְטָהּ תַּחַת אִישׁךָ הַנָּקִי מִמִּי הַמְּאָרְרִים הָאֵלֶּה:** (במ' נשא ה, כ) **וְאִתְּךָ כִּי שָׁפְטָהּ תַּחַת אִישׁךָ וְכִי נִטְמָאת וַיִּלְוֶן אִישׁ בְּךָ אֶת-שִׁכְבְּתָךְ מִבְּלַעַד אִישׁךָ:** (המשך **רש"י**) **(ישעיהו א, יט, כ) (יט) אִם-תֵּאבְדוּ וְיִשְׁמַעְתֶּם (כ) וְאִם-תִּתְקַטְּפוּ וְיִמְרִיתֶם** הלכך הוי להו שני כתובין הבאים כאחד ואין מלמדין. (המשך **רש"י**) **ואיכא דאמרי לרבנן קאמר להו אין לך תנאי בכתובין שאינו כפול - ויש לנו ללמוד מהן דכולהו צריכי כדמתרצינן** להו בקדושין בהאומר לחבירו (קד' סא ב).

[תוס' גיטין עו,א] וגמרינן מינייהו - פי' בקונטרס ולא הווי שני כתובים הבאין כאחד דכולהו מצריך להו (טט: כל אזכרת תנאי כפול בגלל הענין מיוחד לה) ר' חנינא בן גמליאל בקדושין (סא ב) ואין נראה להרב רבי אלחנן דהתם לא מצריך להו אלא דמשני להו דאין משום אחד מהן ללמוד דניבעי תנאי כפול אבל לרבי מאיר דיליף מינייהו לא עביד שם צריכותא ויש לומר דיש בהן שום צריכותא. הסבר לתבנית הטעמים: רבי שמעון בן גמליאל אומר: אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול. כדי לדחות את ר' מאיר האומר שכל תנאי צריך שיהיה כפול. התנאים הכפולים הם כעין שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין. כל אחד מלמד למקומו אבל כללית לא צריך תנאי כפול. איכא דאמרי (לדחות את) רבנן קאמר להו (האומרים שלא צריך תנאי כפול), וגמרינן מינייהו (לומדים מכולם שצריך תנאי כפול). מוצע לומר כי (במ' מט' לב, כט) **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה - קדמא ואולא, מלמד שכללית רצוי במשפטי התנאים לומר ארבעה תנאים מפורשים** כמרוזם בטעם רביע של **אֲלֵהֶם** וזה יהיה בנין אב לכל התורה. אבל על בסיס **[בבלי קידושין מט,ב]** מספיק גלוי דעת (לא מפורש מלא). אפשר שעל זה מלמד **אִם-יַעֲבְרוּ בְנֵי-גֵד וּבְנֵי-רְאוּבֵן וְאֶתְכֶם** – מונח מונח מונח פסק תלשא, כעין ארבע טעמי תלשא, וכל אחד לומד אלפניו ולאחריו (סה"כ 8 לימודים בתפקידי תלשא). כאן לפחות ה-4 לכתוב אלפניו בתפקיד אומדנא, שבי"ד אימוד כל תנאי מה-4 התנאים כאשר נאמר בגילוי דעת (לא מפורש מלא) להוכיח שהתנאי תקני ומחייב. אפשר שבקריאה ללא פסק מלמד על התחייבות ב-4 תנאים. ואילו בקריאה עם פסק מלמד על התחייבות עם 3 תנאים וגם פחות וזה ברוב התחייבויות מותנות. כי מכלל הן אתה שומע לאו, לכן לא צריך תנאי (א) – תנאי כפול. הסביר רבי חנינא בן גמליאל שבתנאי בני גד ובני ראובן ללא התנאי הכפול היה במשמע שלא ינחלו גם בא" המערבית. וכך גם בכתובים הנוספים שהביא **[רש"י]** שללא תנאי הלאו לא ברור המעשה אם התנאי לא התקיים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; **אלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

[מנחת פתים חלק ב, הרב ארנטריו חנוך ע' 112 (אוצר החכמה)], בסוגיא דתנאי כפול ע' קיד ... לשיטה זו אין צורך בתנאי כפול, היות ואנו רואים שגם בממון (שכזה אמר ר"מ את דינו של תנאי כפול – תנאי בני גר ובני ראובן) מספיק גילוי מילתא בעלמא, **קל וחומר** שיספיק תנאי מפורש אפילו שאינו כפול.

שיטה זו מביא הרא"ש (פרק יש נחלין סי' מ"ח) בשם רשב"ם וה"ר שמשון הזקן ו**בגיתין** פרק מי שאחזו סי' ט' מביא רק את קושיית הרמב"ן על שיטת הגאונים, וקצת קשה מדוע לא מביא את שיטת הרמב"ן (והרב המגיד פ"ו מהלכות אישות הי"ד מביא זאת בשם הרי"ף בתשובה סי' ל"א, והובא בב"י סי' ל"ח) שכתבו, שבממון לא צריך תנאי כפול ורק בגיתין ובקדושין צריך תנאי כפול משום חומרא דעריות.

[מנחת פתים חלק ב, הרב ארנטריו חנוך ע' 112 (אוצר החכמה)] בממון מספיק גילוי מילתא בעלמא, קל וחומר שיספיק תנאי מפורש אפילו שאינו כפול. ... הרי"ף כתב ורק בגיתין ובקדושין צריך תנאי כפול משום חומרא דעריות.

[חכמת שלמה מסכת גיטין עה,א] בא"ד כלומר אף על גב דלא כפול תנאו כו' נ"ב נ"ל שהתוס' היו מקשין דמן הירושלמי משמע דבגיתין וקדושין לא בעינן תנאי כפול והתוס' כבר פסקו דבעינן בכל דוכתא תנאי כפול ולכן מיישבין דאפילו לדעת הירושלמי אינו רוצה לומר דלא בעינן תנאי כפול בגיתין וקדושין אלא חומרא בעלמא שהחמירו לשם מדרבנן כו' ודו"ק. (עיין במהרש"א):

מוצע לומר כי תבנית הטעמים הבאה מניחה יסוד ללימוד בקל וחומר עם דיו. **וַיֵּאמֶר מֹשֶׁה** – קדמא ואולא ... **אֶת-הַיָּרֵדִין כָּל-חֲלוּץ לְפִלְחָמָה** – גרשיים מהפך פשטא, תבנית העשויה ללמד על כעין קל וחומר עם דיו, מאומדנא מוכחת על גלוי דעת בממון (נחלה) אל אומדנא מוכחת על גלוי דעת בגיתין וקידושין שמדאורייתא מייתרת את הצורך במשפטי התנאים.

בגיתין וקידושין מעוות לא יוכל לתקון ביחוסין שלא כמו בממון (נחלות) שאפשר לתקן. לכן היינו אומרים שבגיתין וקידושין אפילו באומדנא ודאית גלוי דעת לא יספיק ונצטרך ארבעה תנאים. אבל מזה שרבנן קבעו כי בממון מספיק גילוי מילתא בעלמא אבל ב-גיטין ובקדושין צריך תנאי כפול משום חומרא דעריות שהיא מרבנן, יש להסיק שמדאורייתא מספיק גילוי מילתא (גילוי דעת) בגיתין וקידושין.

בתבנית קל וחומר נאמר כך: דיו לבא מן הדין (גיטין וקידושין) להיות כנידון (ממון) מספיק גילוי מילתא בעלמא

לפי **[חכמת שלמה מסכת גיטין עה,א]** בתבנית קל וחומר נאמר כך: דיו לבא מן הדין (גיטין וקידושין) להיות כנידון (ממון) ומדאורייתא לא בעינן תנאי כפול בגיתין וקדושין

אלא שרבנן החמירו בגיתין וקידושין משום חומרא דעריות וכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון של ארבעה תנאים ובהם תנאי כפול.

התנאי הכפול בא כדי ששני הצדדים יהיו מבוררים. והתנאים האחרים הם ענינים של נוהל ע"פ גזרת הכתוב.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג, תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זרקא-קטן – 2; זרקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זרקא-קטן ... זרקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתרשומה פ.

1.8 במדבר מטות ל,ב (התשע"ט) (בהשתתפות נחלת יעקב)
במדבר מטות ל,ד: וְאִשָּׁה כִּי-תֵדַר גְּדֵר לָהּ וְאָסְרָה אֶסֶר בְּיָדֶיהָ בְּנֵי-רֵיהָ:
במדבר מטות ל,ה: וְשָׁמַע אֲבִיהָ אֶת-נְדָרָהּ וְאָסְרָה אֶסֶר עַל-נַפְשָׁהּ וְהִחְרִישׁ לָהּ אָבִיהָ וְקָמוּ כָל-נְדָרֶיהָ וְכָל-אֶסֶר אֶסֶר אֶסְרָה עַל-נַפְשָׁהּ יָקוּם:
[תורה תמימה (=תת"מ)] (במ' מט' ל,ה) וְשָׁמַע - להוציא את החרש^(מ) [ספרי]:
(ל,ה) וְשָׁמַע אָבִיהָ - אין לי אלא ששמע בעצמו, השמיעוהו אחרים מניין ת"ל (ל,ו) בְּיָנוּם שָׁמַעוּ^(מ) [ספרי]:
[תת"מ הערה מה] (ל,ו) בְּיָנוּם שָׁמַעוּ, משמע אף שלא בשעת הנדר ומוכרח שהוא ע"י אחרים:
(ל,ו) אָבִיהָ אֶסְרָה בְּיָנוּם שָׁמַעוּ – מונח זרקא מונח סגול בתפקיד של לימודים אחרים בתפקיד סגול. אחד מהם כעין מוסיף ממין הענין על הענין. (א) שמיעה לא ישירה מפי הנודרת אלא מפי אחרים ששמעו ואפשר שגם שרשרת של אחרים ששמעו איש מפי איש. (ב) מוסיף על זמן השמיעה לא רק בשעת השמעת הנדר ע"י הנודרת אלא גם מאוחר יותר ביום הנדר.
(ל,ה) אֶת-נְדָרָהּ - נדרה בניזיר וסבור שנדרה בקרבן^(מ) [תת"מ הערה מו] והפר מקרבן, וכן בסמוך: , נדרה מתאנים וסבור שנדרה מענבים, יחזור ויפר, דכתיב (ל,ה) וְשָׁמַע אָבִיהָ אֶת-נְדָרָהּ, עד שידע איזה נדר נדרה^(מ) [נדרים פ"א מ"ה וברע"ב]:
[משנה נדרים פ"א,מ"ה] [*] (ט: א) נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו וסבור שנדרה אשתו (ט: ב) נדרה בניזיר וסבור שנדרה בקרבן נדרה בקרבן וסבור שנדרה בתו וסבור שנדרה מן הענבים נדרה מן הענבים וסבור שנדרה מן התאנים הרי זה יחזור ויפר: שלושה תחומים המכסים את כל תחום הנדרים: (תחום א) טעות באדם הנודר, (תחום ב) טעות האם הנדרה הוא בקרבן או בניזירות, (תחום ג) טעות בדבר הנודר.
הפסוק עוסק באב ובת, וע"פ פ"י ר' עובדיה מברטנורא מסכת נדרים פ"א,מ"ה] המשנה עוסקת באב ובת, בעל ואשה ... דכתיב (במ' מט' ל,ו) בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין-אָב לְבָתּוֹ בְּנֵי-רֵיהָ בֵּית אָבִיהָ. מקיש אב לבעל, ראה פירוט הרע"ב בהמשך.
לפי [משנה נדרים פ"א,מ"ה] טעות האב או הבעל יכולה להיות באחד מ- 3 תחומים ואפשר להחשיב זאת כשלוש טעויות ואפשר להחשיב זאת כשש טעויות. לכן לשיטת ההסבר שלנו לטעם רביע פשוט שלא לזה מרמז טעם רביע של הכתוב (ל,ה) אֶת-נְדָרָהּ , העשוי לרמז לארבעה לימודים.
אחרי בדיקה יש לבאר שטעם רביע של הכתוב (ל,ה) אֶת-נְדָרָהּ רומז ל- [נדרים פ"א] ארבע המשניות א – ד העוסקות בארבעה תחומי נדרים שהבת או האשה נודרות. כמוצג להלן.
[משנה נדרים פ"א,מ"א] [*] ואלו נדרים שהוא מפר דברים שיש בהם ענוי נפש (למצב של בינו ובינה) אם ארחה (ע"פ רמב"ם זה לשון נדר) ואם לא ארחה (ע"פ רמב"ם זה לשון שבועה) אם אתקשט ואם לא אתקשט אמר רבי יוסי אין אלו נדרי ענוי נפש:
[משנה נדרים פ"א,מ"ב] [*] ואלו הם נדרי ענוי נפש (למצב פגיעה בבריאותה) אמרה קונם פירות העולם עלי הרי זה יכול להפר פירות מדינה עלי יביא לה ממדינה אחרת פירות חנוני זה עלי אינו יכול להפר ואם לא היתה פרנסתו אלא ממנו הרי זה יפר דברי רבי יוסי:
[משנה נדרים פ"א,מ"ג] [*] קונם שאיני נהנה לבריות (ט: א) איני נהנית מהבריות) אינו יכול להפר ויכולה היא להנות בלקט ובשכחה ובפיאה קונם כהנים ולוים נהנים לי יטלו על כרחו כהנים אלו ולוים אלו נהנים לי יטלו אחרים:
[משנה נדרים פ"א,מ"ד] [*] קונם שאיני עושה על פי אבא (ט: א) איני מהנה את הבריות) ועל פי אבך ועל פי אחי ועל פי אחיך אינו יכול להפר שאיני עושה על פיך אינו צריך להפר רבי עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו רבי יוחנן בן נורי אומר יפר שמא יגרשנה ותהי אסורה עליו:
הסבר ע"פ תבניות טעמים:
(ל,ה) וְשָׁמַע אָבִיהָ – קדמא ואולא רמז ללימוד בכלל כלשהו.
(ל,ה) אֶת-נְדָרָהּ - מקף בורר בין שמיעת – ידיעת נדר כפי שנדרה ובין אומדנא של שמיעה – ידיעה, ובנדרים אין הולכין אחר אומדנא, לכן יש ללכת לפי ידיעה ברורה, לכן אם כבר הפר באומדנא יחזור ויפר אחרי שנודע לו בידיעה ברורה, מה נדרה (תחום ב) טעות האם הנדרה הוא בקרבן או בניזירות, (תחום ג) טעות בדבר הנודר. פה זה לא מי הנודר הנלמד ע"פ [ספרי] מהכתוב (ל,ה) וְהִחְרִישׁ לָהּ. עיין [תת"מ הערה מז] ואף על פי דחוינן שרצונו היה להפר נדרה בכלל בכ"ז צריך לשמוע מפורש, ואין הולכין בזה אחר אומדנא, והיה אפשר לפשוט זה מהמבואר בפסוק הסמוך אות נ' ובנדרים אין הולכין אחר אומדנא:
(ל,ה) וְשָׁמַע אָבִיהָ אֶת-נְדָרָהּ – קדמא ואולא רמז לכלל בנדר בת בבית אביה או אשה בבית בעלה, ובו ארבעה לימודים אלו ארבע משניות א – ד במשנה נדרים פרק י"א .
(כעין כלל גדול (משנה שבת פ"ז,מ"א) כלל גדול בשבת, וכעין (רמב"ם הל' שגגות פ"ז,ה"א) כלל גדול בשגגת ע"ז)
(ל,ה) אֶת-נְדָרָהּ - רביע, בתפקיד של ארבע לימודים – כאן ארבעה תחומים שבהן הבת או האשה נודרות וזה מכסה את כל אפשרויות הנדרים לבת (ל,ה) בְּבֵית אָבִיהָ ולאשה בבית בעלה.
בנושא "נדר ענוי נפש" לאשה בבית בעלה יש פסוק מפורש (במ' מט' ל,ו) כִּי-תֵדַר וְכָל-שִׁבְעַת אֶסֶר לַעֲנֹת נַפְשׁ אִישָׁה יִקְיָמוּ וְאִישָׁה יִפְרָנוּ: וגם להלן האב מוקש לבעל בענין הפרת נדר ענוי נפש. לכן לכאורה זה לא מהלימודים המרומזים בטעם רביע של (ל,ה) אֶת-נְדָרָהּ . אבל כבר מצאנו לימודים בהם הטעם מרמז ללימוד מספר מסוים של לימודים שחלקם או כולם מפורזים בכתובים אחרים ויש ללקטם. הפסוק עוסק באב ובתו והמשניות [נדרים פ"א מ"א – מ"ד] עוסקות באב ובתו ובעל ואשתו. ההרחבה מאב לבתו אל בעל ואשתו מוסברת כלהלן: (הסבר של) ר' עובדיה מברטנורא מסכת נדרים פ"א,מ"א] ... דכתיב (במ' מט' ל,ו) בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין-אָב לְבָתּוֹ בְּנֵי-רֵיהָ בְּבֵית אָבִיהָ. מקיש אב לבעל, מה בעל אינו מיפר אלא נדרי ענוי נפש, אף אב אינו מפר אלא נדרי ענוי נפש (משנה א בינו ובינה, משנה ב בבריאותה). ורמב"ם פסק (לברר היכן) שהאב מיפר כל נדרים ושבועות אפילו אותן שאינן של ענוי נפש (ואילו כלולים במשנה ג - מודרת הנאה מהעולם, משנה ד – מודרת להנות את העולם), שנאמר (במ' מט' ל,טו) כָּל-נְדָרֶיהָ אֵו אֶת-כָּל-אֶסְרֶיהָ:
(הסבר של) [תת"מ הערה מד] וכהאי גונא דרשינן לקמן ריש פסוק ח' לענין בעל, ועיין בט"ז לוי"ד סי' רל"ד ס"ק כ"ז כתב שהרמב"ם כתב שדין האב שוה בזה לדין הבעל, משום דס"ל דאע"פ שבגמרא באה דרשה כזו רק על (במ' פ"י ל,ה) וְשָׁמַע אִישָׁה מ"מ גם באב כן, עכ"ל. והנה משמע ליה שהרמב"ם כתב כן באב מסברא דנפשיה, אבל כפי המבואר לפנינו היא דרשה מפורשת בספרי לענין אב:
(ל,ה) וְאָסְרָה אֶסֶר אֶסְרָה עַל-נַפְשָׁהּ - האם הכתוב הזה מלמד על שבועה או על נדר? אמנם נאמר ב-(במ' מט' ל,א) אִישׁ וְאִשָּׁה שְׁבַעָה לְאֶסֶר אֶסֶר עַל-נַפְשׁוֹ שמקשר בין שבועה ואיסור, וגם ב-[ספרי במדבר מטות פייסקא קנג] (במ' מט' ל,ג) וְאָסְרָה אֶסֶר, אין אסר אלא שבועה וכן הוא אומר (במ' מט' ל,יא) אִישׁ וְאִשָּׁה אֶסֶר עַל-נַפְשָׁהּ בְּשִׁבְעָה: אבל ב-(ל,ה) לא נאמרה המלה שבועה. ומצאנו ש-[תברותא הערות שבועות כ,א] מסביר ומה שנאמר (ל,ה) וְאָסְרָה אֶסֶר אֶסְרָה עַל-נַפְשָׁהּ אין הכוונה שאסרה על עצמה ב"איסור" (שהוא לשון שבועה), אלא האיסורים שאסרה על עצמה בנדר, שהרי לא נאמר "ואיסוריה" אלא (ל,ה) וְאָסְרָה. ע"פ [בעל המאור].

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשט – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מוציא; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגזול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, בצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיו נושא/ים אחר/ים בתושב"ע פ.

(ל,ה) על-נפשיה – מקף כבורר בין נדר שמפר לעצמו ובין נדר שמפר לאחרים.
(ל,ה) ואסריה ואשר אסרה על-נפשיה – פשטא מונח מונח מקף זקא-קטן. זקא-קטן בתפקיד שני לימודים,
(ל,ה) ואשר אסרה – מונח מונח בתפקיד שני רבויים בשני הלימודים הנלמדים מטעם זקא-קטן.
או כל מונח מרבה שני לימודים הנרמזים בזקא-קטן
[אור שמח] זכות האב להפר משום בעלותו על בתו הנערה. יכול להפר נדרה כאשר אין דעתו מסכמת עם הנדר.
[ש"ך י"ד רל"ד ס"ק ד] זכות האב להפר נדר בת צריך להיות על דעת אביה.
נדר אשה צריך להיות על דעת בעלה. יכול להפר נדרה כאשר אין דעתו מסכמת עם הנדר.

(תורה תמימה) (ל,ה) והתקריש לה – שיהא מתכוין לה, שאם נדרה בתו ואמר סבור אני שנדרה אשתי, הרי זה יחזור ויפר, שנאמר **(ל,ה) והתקריש לה**, שיהא מתכוין לה^(ט) **[ספרי:]** כאן טעות האב היא במי היתה הנודרת (בתו או אשתו).
[תת"מ הערה מח] נראה דר"ל אף על פי שאם קיים האב נדר בתו **[דהיינו הפירוש (ל,ה) והתקריש לה]** מבוואר בדרשה הסמוכה שאינו יכול עוד להפר, מ"מ אם קיים בטעות כגון שנדרה בתו וסבר שנדרה אשתו וקיים לה מותר לו אח"כ להפר נדרי בתו, וזהו הפי' הרי זה יחזור ויפר, כלומר מותר לו להפר, משום דבעינן שיתכוין לה בהקמה. ובפסוק הסמוך יובא דרשה דבעינן כונה כזו להפריה דכתיב שם יניא אותה **(ט: ט:)** **(ל,ה) ואם-הניא אביה אתה**, וכאן דריש הלשון **(ל,ה) והתקריש לה** בדיוק כמו אותה. -
ועיין בפ"י **[הר"ן לנדרים פ"ו ב']** שחקר מניין לנו שצריך כונה להקמה, יעו"ש. ודבר פלא הוא שלא הביא דרשה מפורשת בזה בספרי, כמבואר לפנינו, ואמנם כמה רחבה ומכוונת דעתו של הר"ן שמעצמו כיון לדרשה זו, שכתב דאפשר שהלשון לה דכתיב בהקמה, כי **(ל,ה) והתקריש לה אביה**, משמע דוקא, כמו אותה, יעו"ש:

הכתוב **(ל,ה) והתקריש לה** צמצם שיהא מתכוין לנודרת הנכונה,
אבל תבנית הטעמים של **(ל,ה) והתקריש לה** – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב וזאת הטעות של המפר שהפר לאשה שלא נדרה, ולאשה שהפר לא עשה כלום, ולאשה שהקים בטעות, לא הקים,
(ל,ה) אביה – אתנה מגביל את ההקמה רק אם הקים לאשה שנדרה, ואין הקמה לאשה שהקים לה בטעות.
(תורה תמימה) (ל,ה) וקמו כל-נדריה וגו' – שומע אני שאם נדרה וקיים וחזר והפר יהיה מופר, ת"ל **יקום**, מגיד הכתוב שאם קיים שעה אחת אינו רשאי להפרי^(ט) **[ספרי:]**
[תת"מ הערה מט] מכפל המלה **(ל,ה) יקום** (ט: ט: כי קודם נאמר **(ל,ה) וקמו**) דריש, דמיותרת היא, ודריש דמכיון שקיים והקים לה כן יקום לעולם ולא יחזור:
[משנה נדרים פ"י, מ"ח] [*] הפרת נדרים כל היום יש בדבר להקל ולהחמיר כיצד נדרה בלילי שבת יפר בלילי שבת וביום השבת עד שתחשך נדרה עם חשכה מפר עד שלא תחשך שאם חשכה ולא הפר אינו יכול להפר:
(ל,ה) יקום – סלוק, כמגביל את זמן ההפרה לשעה אחת. רק כאשר נדרה עם חשכה מפר עד שלא תחשך שאם חשכה ולא הפר אינו יכול להפר **[משנה נדרים פ"י, מ"ח:]**

במדבר מטות לו: **ואם-הניא אביה אתה ביום שמעו כל-נדריה ואסריה אשר-אסרה על-נפשיה לא יקום** וְהוּא יִסְלַח-לָהּ כִּי-הִנְיָא אָבִיהָ אֶתְהָ:
(רמב"ם נדרים פ"ב, ה"א) כל הנדרים * והשבועות האב מפר **(במ' מט' לו)** **ביום שמעו**, שנאמר **(במ' מט' לו)** **כל-נדריה ואסריה**, אבל הבעל אינו יכול להפר אלא כל נדרים ושבועות שיש בהן **עינוי נפש** או שהן **בדברים שבינו לבניה** כגון שנשבעה או נדרה שלא תחול או שלא תתקטש שנאמר בין איש לאשתו.

(במ' מט' לו) **כל-נדריה ואסריה** – מקף בורר בין נדרי הבת המופרים ע"י האב כבאר **[הגהות מיימוניות נדרים פ"ב, ה"א]**
* **[כתב הטור והרמב"ם כתב שהאב מפר לבתו כל עניני נדרים ולא נהיירא וה"ר יחיאל חילק קודם שנתארסה (ט: ט: המרומז בטעם קדמא של (במ' מט' לו) ואם-הניא) מפר (ל,ה) כל-נדריה אבל נתארסה ומת הבעל וחזרה לרשותו אז אינו מפר אלא נדרי עינוי נפש וא"א (אדוני אבי – הרא"ש) ז"ל לא חילק בזה:]**
(במ' מט' לו) **כל-נדריה** – רביע, אפשר שאלו ארבעה מיני הנדרים שנלמדים ב-**[משנה נדרים פ"א, מ"א – מ"ד]**
(תורה תמימה (=תת"מ) (במ' מט' לו) כִּי-הִנְיָא אָבִיהָ – נדרה וחזרה ואמרה יודעת אני שכל נדרים שהיה אבא שומע היה מיפר, יכול יהיה מופר, ת"ל **(ל,ה) כִּי-הִנְיָא אָבִיהָ**, אם הפר מופר ואם לאו אינו מופר^(ט) **[ספרי:]**
[תת"מ הערה נ] שאין הולכים בזה אחר אומדנא, כגון שרגיל בכך להפר, אין אומרים אלו שמע גם הפעם היה מיפר, אלא שצריך שיפר מפורש. ועיין מש"כ בזה בפ' הקודם אות מ"ז. -
ודע דאיתא בברייתא נדרים ע"ט א' חומר בהקם מבהפר שהמקיים בלבו קיים, הפר בלבו אינו מופר, וטרח הר"ן לבאר חילוק דין זה ע"פ הסברא לבד, כמו שאין מקור לזה, ואני תמה, הרי דבר זה מפורש כמעט בתורה, כי בקיום כתיב והחריש לה אז וקמו כל נדריה, הרי דאם רק **(ל,ה) והתקריש** דהיינו קיום בלב די להקים, ובהפריה כתיב **(ל,ה) ואם-הניא אביה**, ולשון זה מורה שמונע בה מלקיים נדרה, והיינו שגוער בה, והרי ע"כ אין זה אלא בפה:

(ל,ה) כִּי-הִנְיָא אָבִיהָ אֶתְהָ – נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו^(ט), נדרה בתו וסבור שנדרה אשתו, הרי זה יחזור ויפר, דכתיב **(ל,ט) וְיָנִיא אוֹתָהּ** – אותה דוקא^(ט) **[נדרים פ"ו ב']**:
(ל,ה) כִּי-הִנְיָא אָבִיהָ אֶתְהָ – האומר לאפטרופוס כל נדרים שתהא בתי נודרת מכאן ועד שאבא ממקום פלוני הפר לה, והפר לה, יכול יהיו מופרים, ת"ל **(ל,ה) כִּי-הִנְיָא אָבִיהָ אֶתְהָ**, אם הפר אביה מופר, ואם לאו אינו מופר^(ט) **[ספרי:]**
[תת"מ הערה נג] נראה דצ"ל אם **(ל,ה) הִנְיָא אָבִיהָ אֶתְהָ** מופר ואם לא **אֶתְהָ** ממש אינו מופר, ור"ל שאין מיפר ע"י שליח, ויתבאר ענין זה לפנינו בסמוך פסוק י"ד. ועיין מש"כ בסמוך פסוק ט' לענין אם הבעל מיפר לשתי נשיו כאחת, וגדר הספק שם מדכתיב **(ל,ט) וְאִם בְּיוֹם שָׁמַע אִישׁוֹ יָנִיא אוֹתָהּ** אם אוֹתָהּ דוקא או לאו דוקא, יעו"ש. וגדר ספק זה שייך גם באב אם מיפר לשתי בנותיו כאחת משום דכתיב **(ל,ה) כִּי-הִנְיָא אָבִיהָ אֶתְהָ**, וכמו דקיי"ל בבעל הוא הדין באב:
(ל,ה) אָבִיהָ אֶתְהָ בְּיוֹם שָׁמַעוּ – מונח זרקא מונח סגול בתפקיד של לימודים אחדים בתפקיד זרקא סגול. ראה הסבר ב-**(ל,ה)**
(ל,ה) כִּי-הִנְיָא – מקף בורר בין אפשרות הפרה באמצעות שליח ובין הפרה ישירה ע"י האב. הנדר מופר רק ישירות ע"י האב (הבעל)
(ל,ה) כִּי-הִנְיָא אָבִיהָ – מרכא טפחא. כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, ולענ"ד אפשר שהבעל יפר לשתי נשיו כאחת, והאב יפר לשתי בנותיו כאחת. **(ל,ה) אֶתְהָ** – סלוק כמגביל ההפרה לאשה הנודרת (או לנשים הנודרות) בלבד.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המראק והתורה שבעל-פה, התשס"ג – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; זרקא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לנלוז, תורר לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיניט), תלישא-קטנה = תרמא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = חלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

1.9 במדבר מטות ל,ב (התשפ"ב)

במדבר מטות ל,ט: ואם בליום שמע אישה יניא אותה

והפר את-נדרה אשר עליה ואת מבטא שפתיה אשר אסרה על-נפשה וה' יסלח-לה :

ראה בבלי נדרים עב, בבלי נדרים עגא, ב

[משנה נדרים פ"י,מ"ד] [*] דרך תלמידי חכמים עד שלא היתה בתו יוצאה מאצלו ואומר לה כל נדרים שנדרת בתוך ביתי הרי הן מופרין וכן הבעל עד שלא תכנס לרשותו ואומר לה כל נדרים שנדרת עד שלא תכנס לרשותי הרי הן מופרין שמשכתנס לרשותו אינו יכול להפר:

[ר' עובדיה מברטנורא (=רב"ע) נדרים פ"י,מ"ד] עד שלא היתה בתו יוצאה מאצלו - קודם שתבא לרשות הבעל. וכן הארוס ואומר לה כן: עד שלא תכנס לרשותו - שמשכתנסה לרשותו אינו יכול להפר, שאין הבעל מפר בקודמין. ושמינין ממתניתין שהבעל יכול להפר נדרי אשתו אפילו בלא שמיעה, מדקתני וכן הבעל עד שלא תכנס לרשותו ואומר וכו':

(במ' מט' ל,י) ואם – תלשא בתפקיד ללמד על הכתוב לפניה ובתפקיד ללמד על הכתוב אחריה. (א) מוצע לומר ע"פ [משנה נדרים

פ"י,מ"ד] ופי' [רב"ע] שבשני הכוונים התלשא בתפקיד כעין מחיצה או מעבר ממחיצת (=בית) האב למחיצת (=בית) הבעל

(ב) (במ' מט' ל,י) ואם – תלשא בתפקיד מחיצה היינו בעל בחינה נעלה, שהאב תלמיד חכם והחתן תלמיד חכם [תפארת ישראל [יכין]

שם] שידועין הדין שיכולין להפר אפילו לא שמעו: ע"פ [תוסיו"ט] דוקא שיאמרו "כל הנדרים" להפרם בשעת מעבר הנערה המאורסת ממחיצת האב למחיצת הבעל.

(ג) (במ' מט' ל,י) ואם – תלשא בתפקיד ששור כאן אומדנא של האב ושל הבעל בלי ידיעה ברורה ובלי שמיעה קודמת המרומות בטעם קדמא של בליום

[תוספות יום טוב שם] ... דבגמרא [נדרים עב,ב] בעי רמי בר חמא בעל מהו שיפר בלא שמיעה נקטי אינהו נמי (גם) בעל (מזה) שם פירושו כל המפרשים דהוא הדין אב ועוד דאלת"ה (דאי לא תימא הכי) כי תנן לעיל בדבר אחר יפה כח הבעל שמיפר בבגד (משמע שיש דבר שבו הם שוים) הוי ליה למתני נמי שמיפר בלא שמיעה. וכן הרמב"ם בחבורו פ"א ו"ב. וכן מפרש [לחם משנה נדרים פ"י,ב הי"ג]

[רמב"ם נדרים פ"א הי"ג] נערה מאורסה שנדרה ולא שמע אביה ולא בעלה ונתגרשה ונתארסה לאחרים, אפילו לאחר כמה ימים כשישמע האב והבעל האחרון מפירין נדריה שנדרה בפני ארוס הראשון הואיל ולא שמע אותם הארוס הראשון.

(במ' מט' ל,י) שמע אישה יניא אותה – מונח זרקא מונח סגול. כל מונח מרבה למודים בתפקידי תבנית הטעמים זרקא סגול.

(למוד א) כאן זרקא סגול בתפקיד כעין גריעה מהענין ממין הענין. הגריעה היא שאף על פי, שהאב לא שמע נדרי בתו הנערה

המאורסת ממחיצתו (=ביתו) ובכל זאת מפר אותם, וכן הבעל לא שמע נדרי ארוסתו הנערה ובכל זאת מפר אותם קודם שתגיע למחיצתו (=ביתו). (למוד ב) אם נתאלמנה או נתגרשה מן הארוסין ונתארסה לאחר ושוב לאחר זכות הפרת נדריה עוברת לארוס אחר. (למוד ג) ע"פ [תוסיו"ט] האב מוגבל בהפרה רק לנערה וקטנה, ואילו לבעל יש הוספה שמפר גם לבוגרת.

(למוד ד) [מגדל עוז נדרים פ"י,ב] האב מפר כל נדרי בתו ואילו הבעל מפר רק נדרי ענוי נפש ונדרים שבינו ובינה

ראה (למוד נוסף) ב-(במ' מט' ל,י)

במדבר מטות ל,י: ונדר אלמנה וגרושה כל אשר אסרה על-נפשה יקום עליה:

מבוא: תבנית הטעמים ברישא של הפסוק מרכא טפחא אתנה מסייעת ללמוד את הפשט שנדרי אלמנה וגרושה קיימים.

תבנית הטעמים (סלוק של פסוק ל,ט) ומרכא טפחא (בראש ל,י) מרמזת ללמוד כעין מדת סמוכים מ-(ל,ט) שיש מנדריה שמופרים.

[תורה תמימה (= תו"ת)] (במ' מט' ל,י) ונדר אלמנה וגרושה - מה תלמוד לומר? והלא מוצאה (כאלמנה או גרושה) מכלל אב ומכלל

בעל, אלא הרי שמסרה האב לשלוחי הבעל ונתאלמנה או נתגרשה בדרך, בא הכתוב ללמד שכיון שיצאה שעה אחת מרשות האב

שוב אינו יכול להפרי^(ט) [יבמות פז,ב]: [תו"ת סה] כגמרא מפרש גדר הספק בזה אם ככהאי גונא (בדרך עם שלוחי הבעל) אפשר לקרותה בית אביה של זו הואיל ולא יצתה לגמרי (כי לא הגיע לבית בעלה) או בית בעלה של זו (כי היא עם שלוחי הבעל), לכך יצא מקרא זה לומר כיון שיצתה שעה אחת מרשות האב שוב אינו יכול להפר עוד ואפילו נדרים שתדור לאחר מיתת הבעל, וע"ב - [ר"ד סי' רל"ד סי' י"ב]:

הסבר בעזרת [ט"ז יו"ד סי' רל"ד סי' י"ב] (ל,י) ונדר אלמנה – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן

מרכא מצב של נדר בדרך בין בית אביה ובין בית בעלה. וגרושה – אתנה כמגביל את האב מלהפר נדריה משעה שיצאה מרשותו, אף שלא הגיעה לבית בעלה, לכן לא יפר נדרים שנדרה בדרך.

[תו"ת] (ל,י) ונדר אלמנה וגרושה - כיצד^(ט), פנויה שאמרה הריני נזירה לאחר ל' יום, אף על פי שנשאת בתוך ל' אינו יכול להפר,

נשואה שאמרה הריני נזירה לאחר ל' יום והפר לה, אף על פי שנתאלמנה או נתגרשה בתוך ל' הרי זה מופרי^(ט) [נדרים פ"ט א]:

[תו"ת סו] ר"ל באיזה ענין אמרה תורה ש-(ל,י) ונדר אלמנה וגרושה ... יקום עליה דודאי א"א לומר כפשטה סתם אלמנה וגרושה דפשיטא היא דמי יפר לה, ואף על פי שבדרשה הקודמת אוקים פסוק זה במסרה האב לשלוחי הבעל, אך כאן מפרש סתם משמעות לשון הפסוק בכל הנשים:

(ל,י) ונדר אלמנה – מרכא טפחא בתפקיד כנ"ל ומוסיף נדר כהסבר [תו"ת סז] ומסיים עוד במשנה נדרה בו כיום שנשאת ונתגרשה

בו כיום והחזירה בו כיום אין לה תקנה מצד האב מכיון שנשאת ומצד הבעל מפני שאינו מיפר בקודמין כפי שיתבאר בריש פסוק הסמוך: וגרושה – אתנה כמגביל את האב מלהפר נדריה משעת נישואין.

[תו"ת] (ל,י) ונדר אלמנה וגרושה - תניא, אלמנה וגרושה שאמרה הריני נזירה לכשאנשא ונשאת לא יפר (הבעל לא יכול להפר נדר

מסוים שקודם לנישואין שאינו נדר ענוי נפש או נדר בענין שבינו ובינה, יכול להפר נדרים כללית), אשת איש שאמרה הריני נזירה

לכשאתגרש ונתגרשה יפר (קודם לגירושין), דכתיב (ל,י) ונדר אלמנה וגרושה ... כל אשר אסרה על-נפשה יקום עליה: עד שיהא איסורי

נדר בשעת אלמנות וגירושין^(ט) [שם שם]: [תו"ת סח] דזה כלל הדבר דאזלינן בתר שעת הנדר בין לקולא ובין לחומרא:

(ל,י) וגרושה – אתנה כמגביל את הבעל מלהפר נדריה לזמן נישואין בלבד.

[תו"ת] (ל,י) ונדר אלמנה וגרושה - אלמנה וגרושה מן הנישואין, או אינו אלא מן האירוסין, הרי אני דן, הואיל ובוגרת אין אביה

מיפר נדריה ואלמנה אין אביה מיפר נדריה, מה בוגרת שיצאה מרשות אביה אף אלמנה וגרושה שיצאה מרשות אביה^(ט) [ספרי מטות

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – ההללים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**; **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **זרקא** – מחרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **זרקא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעותם חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זרקא-קטן** – 2; **זרקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מנח רביע** – לפחות 4; ... **זרקא-קטן** ... **זרקא-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, בצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכתה: **תלישא-גדולה** = **חלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכתה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

פיסקא קנד: [ת"ת טט] ואמנם לולא גז"ש זו אפשר להוכיח דע"כ פסוק זה איירי באלמנה מן הנשואין מדכתיב **יָקוּם עֲלֶיהָ**, דמשמע שאין לה תקנה בהפרת האב והבעל, ואלו באלמנה מן הארוסין הרי יש לה תקנה שיכול האב לארסה ויפר הוא והארוס ביחד, משא"כ באלמנה מן הנשואין א"א לומר ששיאנה ויפר לה בעלה יען דקיי"ל שאין הבעל מיפר בקודמין כפי שיבא בדרשה הבאה, אבל הארוס מיפר כמבואר לעיל בפ' ז':

(ל,י) יָקוּם – מרכא מרבה עֲלֶיהָ – סלוק מגביל. בסה"כ אפשרות לרבוי הגבלות. (א) נדר שלא הופר קודם להתאלמנות או גירושין מנשואים **יָקוּם עֲלֶיהָ** כי גם זכות האב להפר נדריה פקעה משעת הנשואין. אבל בנערה אלמנה או גרושה מהארוסין זכות האב לא פגה שיכול האב לארסה ויפר הוא והארוס ביחד. (ב) צ"ע

במדבר מטות ל,י: וַנִּדְרָה אֶלְמָנָה וַנִּירוּשָׁה כָּל אֲשֶׁר-אָסְרָהּ עַל-נַפְשָׁהּ יָקוּם עֲלֶיהָ:

מבוא: הפשט של הכתוב (**במ' מט' ל,י**) **כָּל אֲשֶׁר-אָסְרָהּ עַל-נַפְשָׁהּ** מדבר על נדר או איסר שהאשה האלמנה או הגרושה קבלה על עצמה במצב אלמנות או גירושין. הלמודים ב-**[ספרי מטות פסקא קנד]**, **[משנה נדרים פ"א,מ"ט]**, **[נדרים]** **[יבמות]** והמפרשים מוצאים את הכתוב מהפשט ועוסקים בנסיבות שבהן הנדרים או האיסורים של האלמנה או הגרושה מופרים מהפרה מקדמת של האב ו/או הבעל או ממנה.

[משנה נדרים פ"א,מ"ט] [*] **(במ' מט' ל,י) וַנִּדְרָה אֶלְמָנָה וַנִּירוּשָׁה כָּל אֲשֶׁר-אָסְרָהּ עַל-נַפְשָׁהּ יָקוּם עֲלֶיהָ:** כיצד אמרה (כמאורסה) הריני נזירה לאחר שלשים יום אף על פי שנשאת בתוך שלשים יום אינו יכול להפר נדרה. ו(כאשר) היא ברשות הבעל מפר לה כיצד אמרה הריני נזירה לאחר שלשים (והפר נדרה) אף על פי שנתאלמנה או נתגרשה בתוך שלשים הרי זה מופר נדרה. בו ביום נתגרשה בו ביום החזירה בו ביום אינו יכול להפר זה הכלל כל שיצאת לרשות עצמה שעה אחת אינו יכול להפר:

[רמב"ם פיהמ"ש נדרים פ"א,מ"ט] אמרו יתהדר ויתרומם **(במ' מט' ל,י) וַנִּדְרָה אֶלְמָנָה וַנִּירוּשָׁה** אלו היה כפשוטו היה הדבר מיותר, וכי מי יפר והרי אין לה בעל, אלא הכונה שאם נדרה כשהיא פנויה והתנתה שיחול הנדר בזמן פלוני, ונשאת לפני הזמן שהתנתה שיחול בו הנדר, והגיע זמן הנדר והרי היא אשת איש אינו יכול להפר. ושאר הדברים ברורים. (הפשט אלמנה וגרושה שנדרה שיחול נדרה באירוע עתידי, ונשאה קודם זמן חלות הנדר אין בעלה יכול להפר נדרה.)

נאמר ב-**[משנה נדרים פ"א,מ"ט]** ... והיא ברשות הבעל מפר לה (נדר שיחול בעתיד) כיצד אמרה הריני נזירה לאחר שלשים אף על פי שנתאלמנה או נתגרשה בתוך שלשים הרי זה מופר נדרה.

לפני הסבר בבא זאת (קטע משנה זה) נציג מדת למוד כעין סמוכים שתקשר בין **(ל,ט)** (אשה נשואה לבעל חי) ו-**(ל,י)** (שפשוטו אשה אלמנה או גרושה שאין מי שיפר נדרה או אסרה).

(במ' מט' ל,י) וַנִּדְרָה אֶלְמָנָה – (סלוק) מרכא טפחא כעין מדת סמוכים כעין (מדה כ"ב מל"ב מדות) מדבר שחבירו מוכיח עליו, (מדה כ"ג מל"ב מדות) מדבר שהוא מוכיח על חברו, כגון בין תפקידי תבנית הטעמים מרכא טפחא בראש חצי פסוק (ב) רמז ללמוד מענין מחצי פסוק או פסוק (א) שלפניו. ואפשר שלפעמים ירמו ללמוד מ-**(ב)** ל-**(א)**

נזכיר (במ' מט' ל,י) שְׁמַע אִישָׁה יְנִיא אוֹתָהּ – מונח זרקא מונח סגול. כל מונח מרבה למודים בתפקידי תבנית הטעמים זרקא סגול. נאמר בכתוב שלפני **(ל,י) (במ' מט' ל,ט) וְאִם בְּיוֹם שָׁמַע אִישָׁה** (זרקא סגול בתפקיד הוספה מין הענין על הענין. כאן הענין הוא זמן הנלמד מלת היום במשמע זמן, וההוספה על הענין היא נדר או איסר בזמן עתידי) **יְנִיא אוֹתָהּ וְהִפָּר אֶת-נִדְרָהּ** וגו' (בזמן עתידי) אז ע"י למוד במדת סמוכים המרומזת בתבנית הטעמים (סלוק של **(ל,ט)**) מרכא טפחא (של **(ל,י)**) (מדה כ"ב מל"ב מדות) מדבר שחבירו (כאן **(ל,ט)**) מוכיח עליו. ב-**(ל,ט)** הבעל מפר נדרי ואסרי אשתו, שחלים מיד או בעתיד. אם עד זמן שהנדר או האיסר היו אמורים להתחיל, האשה נתאלמנה או נתגרשה ההפרה הכתובה ב-**(ל,ט)** מתקיימת.

(במ' מט' ל,י) כָּל אֲשֶׁר-אָסְרָהּ עַל-נַפְשָׁהּ - תביר מרכא טפחא,

נאמר ב-**[משנה נדרים פ"א,מ"ט]** **כָּל** - זה הכלל כל שיצאת לרשות עצמה (כ-**אֶלְמָנָה וַנִּירוּשָׁה**) שעה אחת אינו יכול להפר: מלת **כָּל** מנוקדת בחולם חסר וללא מקף, משמע בפשט שאכן **(ל,י) כָּל אֲשֶׁר-אָסְרָהּ עַל-נַפְשָׁהּ יָקוּם עֲלֶיהָ:** אבל טעמי המקף מרמזים שיש בירור בנסיבות נדרה ובנסיבות מסוימות הנדרים מופרים.

(ל,י) אֲשֶׁר-אָסְרָהּ עַל-נַפְשָׁהּ – מרכא טפחא, יתור לרבות נדרים עתידיים (א) חלות הנדר בזמן מסוים (ב) חלות הנדר באירוע מסוים **אֲשֶׁר-אָסְרָהּ** – מרכא – כמאריך זמן לתחילת חלות נדר: (א) **[רמב"ם פיהמ"ש נדרים פ"א,מ"ט]** נדרה כשהיא פנויה והתנתה שיחול הנדר בזמן פלוני ונשאה קודם זמן חלות הנדר אין בעלה יכול להפר נדרה. **עַל-נַפְשָׁהּ** – טפחא – כשנוי משמעות מנדר שחל מיד לנדר עתידי **אֲשֶׁר-אָסְרָהּ** – מקף כרב-מצב, (א) **[נדרים צ]** זה לחכמים כאשר תנאי הנדר הוא כזה שמצוי שתעבור עליו. (ב) **[נדרים צ]** זה לחכמים כאשר תנאי הנדר הוא כזה שלא מצוי שתעבור עליו. **עַל-נַפְשָׁהּ** – מקף כרב-מצב, (א) קבלת הנדר בלב שלם (ב) קבלת הנדר שלא בלב שלם. ודווקא באשה ובפרט אלמנה או גרושה נאמר כך כי אולי נדרה מהתרגשות ולא בשיקול דעת. ונדר כזה שלא בלב שלם אינו נדר כלל.

מצב (א) **(ל,י) כָּל אֲשֶׁר-אָסְרָהּ עַל-נַפְשָׁהּ** – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא של חלות עתידית של נדר ושעל חלקם לא חלה ההלכה **יָקוּם עֲלֶיהָ**, כאן הבעל מפר נדר עתידי קודם שהגיע זמנו, **[נדרים צ]** זה לחכמים שלדעתם מדובר בתנאי נדר, שמצוי שתעבור עליו (ולא כדעת רבי נתן).

(ל,י) כָּל – תביר, מחלק ב-קבוצת הפרטים שבכתוב **(ל,י) אֲשֶׁר-אָסְרָהּ עַל-נַפְשָׁהּ** כאן הבעל מפר נדר עתידי קודם שהגיע זמנו, **[נדרים צ]** זה לחכמים שלדעתם מדובר בתנאי נדר, שמצוי שתעבור עליו. וממעט מהפרה כאשר תנאי הנדר הוא כזה שאינו מצוי שתעבור עליו.

מצב (ב) נדר שלא בקבלה בלב שלם אינו נדר כלל ולא יקום. ודומה לו ע"פ **[בבלי נזיר ג]** המקבל נזירות לא ע"י לשון נזירות גמור, אלא בדמוי, מצביע ביד על נזיר ואומר כגון אהא כמוהו, אכלכל, אסלסל, צפרים וגו' ואין ודאות או לא היה בלבו קבלה גמורה של נזירות אינו נזיר. זה חל גם על **אֶלְמָנָה וַנִּירוּשָׁה** ולא **יָקוּם עֲלֶיהָ**.

ב' ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, ש: עמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בדר"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול: 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרש"ב פ.

1.10 במדבר מטות ל,ב (התשפ"ג)

(במ' מט' ל,ז) וַגֵּדְרָא אֶלְמִנְהָ וּגְרוּשָׁתָּךְ כֹּל אִשְׁרָאֲסָרָה עַל-נַפְשָׁהּ יָקוּם עֲלֶיהָ:

במדבר מטות ל,ז: נדר אשה נשואה וְאִם-בֵּית אִישָׁה נִדְרָה אוֹ-אֲסָרָה אֶסֶר עַל-נַפְשָׁהּ בְּשִׁבְעָה:

[ספרי במדבר פרשת מטות פיסקא קנד] (במ' מט' ל,יא) וְאִם-בֵּית אִישָׁה נִדְרָה זו נשואה או אינו אלא ארוסה כשהוא אומר (במ' מט' ל,ז) וְאִם-הִנְיָו תִּהְיֶה לְאִישׁ הִרִי אַרְוֶסָה אַמּוּרָה וּמָה ת"ל (במ' מט' ל,יא) וְאִם-בֵּית אִישָׁה נִדְרָה זו נשואה דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר זו יתומה בחיי האב.

(במ' מט' ל,יא) וְאִם-בֵּית אִישָׁה נִדְרָה – מקף כבורר בין (שהכתוב עוסק רק ב-) נשואה דברי ר' ישמעאל ובין ר"ע אומר (שהכתוב עוסק בנשואה ובדרשה גם ב-) יתומה בחיי האב.

לדעת ר' ישמעאל הפסוק מלמד על אשה נשואה שנדרה בחיי אשה. אפשר שדעת ר' עקיבא היא מדרישת תבנית הטעמים של (במ' מט' ל,יא) וְאִם-בֵּית אִישָׁה נִדְרָה – (סלוק) מרכא טפחא בתפקיד מידת סמוכין (כעין (מדה כ"ב מל"ב מדות) מדבר שחבירו מוכיח עליו, (מדה כ"ג מל"ב מדות) מדבר שהוא מוכיח על חבירו) נאמר בפסוק הקודם (במ' מט' ל,ז) וַגֵּדְרָא אֶלְמִנְהָ וּגְרוּשָׁה

לדעת ר' עקיבא הגרושה מלמדת על יתומה בחיי האב. שהגדרתה ב- [בבלי יבמות קט"א] קטנה שהשיאה אביה, ונתגרשה (מוסיף) [לקח טוב] נתגרשה כשהיא קטנה, שאין לאביה רשות בה. אפשר שמקור הגדרת יתומה בחיי האב מרומז בסמיכות הכתובים כאן מ- (ל,י) אל (ל,יא).

בנוסף ע"פ [הכתב והקבלה] (ל,יא) (ל,יא) מלמד לכתוב לפניו (ל,י) ... אבל פ"י אצלי שחזור לנדר אלמנה וגרושה, שאם בית אשה קודם שמת הבעל או גרשה נדרה ואח"כ נתאלמנה או נתגרשה, אם בהיותה בבית אשה נדרה (ל,יא) ואז (ל,יא) הַחֲרַשׁ לָהּ הַבֵּעַל (ל,יא) וְקָמוּ כָּל-נִדְרֶיהָ (וחייבת לקיימם גם) אחרי שנתאלמנה ונתגרשה, (ל,יא) וְאִם-הִפְרָ יִפְרָ לָהּ אִישָׁהּ שֶׁהִיא לֵה בְּנוּם שְׁמֵעוּ כשהיא חי ונשוא עמה, לא תוכל לומר עוד כיון שבעלי כבר מת או גרשני והיום אינו בעלי לא תהיה הפרתו לנדרי הפרה מוחלטת, אין הדבר כן כי אִישָׁה הִפְרָם, (הפרה מוחלטת)

(ל,יא) נִדְרָה – אתנח כמגביל הנידון כאן רק לנדרים שהתורה הזיקה בהם הפרת או הקמת הבעל.

[מדרש אגדה (בבב) (במ' מט' ל,יא) וְאִם-בֵּית אִישָׁה נִדְרָה. ואם נישאת לבעל אחר שנתאלמנה או שנתגרשה ואסרה עצמה בנדר או בשבועה בבית הבעל השני הרי היא כאשה שלא היה לה בעל אחר:

[בבלי גיטין לה,ב] התקין רבן גמליאל הזקן שתהא נודרת כו'. אמר רב הונא: לא שנו אלא בשלא ניסת, אבל ניסת - אין מדירין אותה. ניסת מאי טעמא? דמיפר לה בעל, כי לא ניסת נמי, לכי מנסבא מיפר לה בעל! אין הבעל מיפר בקודמין [רש"י] בקודמין - בנדרים שקדמו לנשואין). [קובץ שיטות קמאי בבלי יבמות קי"ב] האומרת בחיי בעלה נטולה אני מן היהודים ליבם מהו מי אסירא ליבם משום נדר זה שנדרה בחיי בעלה או לא מי מסקה דעתה דמית בעל בלא בניים ונפלה קמי יבם ונדרה נמי אדעתא דידיה בכלל שאר היהודים ובעל לא הפר לה אלא לחלקן ויבם נמי לא מצי מיפר שאפילו בעל אינו מיפר בקודמין לו (יבם אינו מפר נדר מנישואים לאחיו, כל שכן הבעל אינו מפר בנישואים קודמין)

(במ' מט' ל,יא) וְאִם-בֵּית אִישָׁה נִדְרָה – מקף כבורר בין שהכתוב עוסק רק בנדרים בזמן הבעל הנוכחי ובין שהכתוב עוסק בנדרים אשה בזמן הבעל הנוכחי ובזמן בעל(ים) קודמ(ים) והאם יש כח לבעל הנוכחי להפר נדרים מזמן בעל(ים) קודמ(ים).

(ל,יא) וְאִם-בֵּית אִישָׁה – מרכא טפחא בתפקיד קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן נישואים אחרי אלמנות או גירושין.

(ל,יא) נִדְרָה – אתנח כמגביל (א) רק לנדרים בזמן הבעל הנוכחי. או (ב) הנידון כאן רק לנדרים שכבר חלו ובאו לכלל איסור

וזה מפותח עוד ב-(במ' מט' ל,ז) כֹּל-נִדְרָא וְכֹל-שִׁבְעָתָא אֶסֶר לְעֻנַת נַפְשָׁהּ וְקִימְנָהּ וְאִישָׁהּ יִפְרְנוּ: בזה עוסקת

[בבלי נדרים עה,א] [מתני' נדרים פ"ג, מ"ז]. האומר לאשתו כל הנדרים שתדורי מכאן עד שאבא ממקום פלוני הרי הן קיימין - לא אמר כלום; הרי הן מופרין - ר' אליעזר אמר: מופר, ותכ"א: אינו מופר. אמר ר"א: אם הפר נדרים שבאו לכלל איסור, לא יפר נדרים שלא באו לכלל איסור? אמרו לו, הרי הוא אומר: (במ' מט' ל,ז) אִישָׁהּ יִפְרְנוּ וְאִישָׁהּ יִפְרְנוּ, את שבא לכלל הקם בא לכלל הפר, לא בא לכלל הקם לא בא לכלל הפר.

(במ' מט' ל,ז) כֹּל-נִדְרָא וְכֹל-שִׁבְעָתָא – מקף מקף כל מקף בורר בין הפרה או הקמה גם של נדר או שבועה שעדיין לא באו לכלל איסור ובין נדר או שבועה שבאו לכלל איסור

במדבר מטות ל,ב: וְשָׁמַע אִישָׁהּ וְהַחֲרַשׁ לָהּ לֹא הִנִּיא אֶתָּה וְקָמוּ כָּל-נִדְרֶיהָ וְכֹל-אֶסֶר אֲשֶׁר-אֲסָרָה עַל-נַפְשָׁהּ יָקוּם: במדבר מטות ל,ג: וְאִם-הִפְרָ יִפְרָ אֶתָּהּ אִישָׁהּ בְּנוּם שְׁמֵעוּ כֹּל-מוֹצָא שְׁפָתֶיהָ לְנִדְרֶיהָ וְלֹא-אֶסֶר נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם אִישָׁהּ הִפְרָם וְהָיָה וְסִלַּח-לָהּ: במדבר מטות ל,ד: כֹּל-נִדְרָא וְכֹל-שִׁבְעָתָא אֶסֶר לְעֻנַת נַפְשָׁהּ וְקִימְנָהּ וְאִישָׁהּ יִפְרְנוּ: במדבר מטות ל,טו: וְאִם-הַחֲרַשׁ יַחֲרִישׁ לָהּ אִישָׁהּ מִיּוֹם אֶל-יוֹם וְהָקִים אֶת-כָּל-נִדְרֶיהָ אוֹ אֶת-כָּל-אֲסָרֶיהָ אֲשֶׁר עָלֶיהָ הָקִים אֶתָּה כִּי-הַחֲרַשׁ לָהּ בְּנוּם שְׁמֵעוּ:

[ספרי מטות קנד] (במ' מט' ל,ב) וְשָׁמַע אִישָׁהּ, להוציא את החרש: (במ' מט' ל,ב) וְשָׁמַע אִישָׁהּ אין לי אלא ששמע הוא השמיעוהו אחרים מנין ת"ל (ל,ג) וְקָמוּ כָּל-נִדְרֶיהָ: (ל,ג) וְהַחֲרַשׁ לָהּ זו חרישה לקיים. אתה אומר זו חרישה לקיים או אינו אלא חרישה למקט כשהוא אומר (במ' מט' ל,טו) וְאִם-הַחֲרַשׁ יַחֲרִישׁ לָהּ אִישָׁהּ הִרִי חַרְיֶשָׁה לְמַקְט אַמּוּרָה וּמָה ת"ל (ל,ג) וְהַחֲרַשׁ לָהּ זו חרישה לקיים: (ל,ג) וְקָמוּ כָּל-נִדְרֶיהָ, שאם נדרה וקיים וחזר והפר שומע אני יהיה מופר ומה אני מקיים (ל,ג) וְקָמוּ כָּל-נִדְרֶיהָ עד שלא יפר או אף משיפר ומה אני מקיים (ל,ט) וְהִפְרָ אֶת-נִדְרָהּ עד שלא קיים או אינו אלא אף משקיים ת"ל (ל,ג) וְקָמוּ מגיד הכתוב שכל נדר שקיים שעה אחת אין רשאי להפר.

(ל,ג) וְקָמוּ כָּל-נִדְרֶיהָ – זקף-קטן רמז לשני למודים ע"פ [ספרי מטות קנד] (למוד א) משמיעה ישירה של הבעל את נדר אשתו (למוד ב) השמיעוהו אחרים

(ל,ג) יָקוּם – סלוק כמגביל זמן הפרה ע"י האיש לנדר אשתו [ספרי מטות קנד] מגיד הכתוב שכל נדר שקיים שעה אחת אין רשאי להפר.

[בבלי נדרים עה,ב] א"ר חנינא: השותק על מנת למיקט - מפר אפילו מכאן ועד י' ימים,

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג, **תמצית ההשקפה**: **תנ"ך**, **סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מקצת** – מוציא מפשוט; **מרכא** = **מאריך**, **רבו**; **דורא** – **מזרח**; **תביר** – מחלק; **ממעט**, **לא ממש**; **טפחא** = **טרקא** – שווי משמעות, רבוי מתפסא; **מרכא טפחא** – קב"שעויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; **דורא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה ששמעוים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשוטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשיב** – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכתה: **תלישא-גדולה** = **חלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכתה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתשובה"פ.

... אבל שמע וקיים, או ששמע ושחק ומת ביום של אחריו - אין יכול להפר; מאי לאו בשותק על מנת למיטט! לא, בשותק על מנת לקיים. אי הכי, היינו או שמע וקיים! אלא בשותק סתם. מתיב רב חסדא: חומר בהקם מבהפר ובהפר מבהקם, חומר בהקם – **[רש"י שם]** השותק על מנת למיטט - שאינו שותק כדי לקיים הנדר אלא שעושה כדי להקניטה ולהוכיחה כדי שלא תרגיל עוד בנדריים שהיא סבורה שהיא שותק על מנת לקיימו. אפי' מכאן עד י' ימים - יכול להפר הואיל ולא היה דעתו לקיים. מאי לאו בשותק על מנת למיטט - וכגון דאמר לחד דלמיטט עביד דכי מת ביום שלאחריו אין יכול להפר ותיובתא דרבי חנינא. לא בשותק על מנת לקיים - ולכך אינו יכול להפר. היינו או שמע וקיים - ותרי זימני למה לי. בשותק סתם - ולחומרא אזלינן. **[בבלי נדרים ע"ט,א]** שהשתקה מקיימת ואין שתקה מבטלת, קיים בלבד - קיים, הפר בלבד - אינו מופר, קיים - אין יכול להפר, הפר - אין יכול לקיים; קניתי שהשתקה מקיימת, מאי לאו בשותק על מנת למיטט! לא, בשותק על מנת לקיים. היינו קיים בלבד קיים! **[רש"י שם]** קיים בלבד קיים הפר בלבד אינו מופר - והיינו חומר בהקם מבהפר. קיים אינו יכול להפר - אפי' כ נשאל לחכם על הקמתו. הפר אינו יכול לקיים - קניתי מיהת שהשתקה מקיימת וכו'.

[התורה"מ = מלב"ם כו] (במ' מט' ל"ג) וְהִתְחַשְׁתְּ לָהּ, כבר התבאר ב-**[נדרים ע"ט]** שיש ג' מיני חרישות, שותק סתם, ושותק ע"מ למיטט, ושותק ע"מ לקיים, ונגדם נאמר גבי הבעל ג' פעמים לשון חרישה, שמש"ש **(ל"ג) וְהִתְחַשְׁתְּ לָהּ לֹא הֵנִיא אֶתָּה** היינו שהחריש ע"מ לקיים שגילה בחרישה ש- **(ל"ג) לֹא הֵנִיא אֶתָּה** רק רוצה בקיום הנדר, לכן לא אמר פה והחריש ביום שמעו (ל"ט, ט), כי אם מחריש ע"מ לקיים מקוים תיכף דקיים בלבד קיים. ומש"ש **(במ' מט' ל"ט) וְאִם-הִתְחַשְׁתְּ יַחְרִישׁ לָהּ אִישָׁהּ מִיָּוֶם אֶל-יוֹם** מדבר בשותק ע"מ למיטט, שנגד מש"ש **(במ' מט' ל"ד) כָּל-גֵּדֶר וְכָל-שְׂבַעַת אֶסֶר לְעֵנַת נַפֶּשׁ** [אמר] שאם יחריש לה כדי לענות נפשה ולמקט, וזה **(במ' מט' ל"ט) מִיָּוֶם אֶל-יוֹם** ולאפוקי ממ"ש ר' חנינא **[נדרים ע"ח,ב]** שהשותק ע"מ למקט מפר אפי' מכאן ועד יו"ד ימים, ומש"ש **(במ' מט' ל"ט) הַקִּיּוֹם אֲתָם כִּי-הִתְחַשְׁתְּ לָהּ** מוסיף שמקיים אפי' אם החריש סתם, ובגמ' כשהוא אומר **(במ' מט' ל"ט) כִּי-הִתְחַשְׁתְּ לָהּ** בשותק ע"מ לקיים צ"ל **(במ' מט' ל"ג) וְהִתְחַשְׁתְּ לָהּ**. ומש"ש **(במ' מט' ל"ה) וְקָמוּ כָּל-גֵּדֶרְךָ** שאם נדרה וכו' התבאר למעלה (סי' ט"ו) שזה למד מכפל וקמו יקום. ומש"ש **(במ' מט' ל"ג) אִישָׁהּ הַפְּלֶם** פסקא זו מובא ונתפרש למעלה (סי' י"ח):

שהשתקה [רמב"ם הל' נדרים פ"ב הט"ז] ומהו זה שכתוב בתורה **(במ' מט' ל"ט) מִיָּוֶם אֶל-יוֹם**, מלמד שמפר בלילה אם נדרה בלילה, וכן מפר כל היום כמו שבארנו, נדרה ושהתה כמה ימים ואחר כך שמע האב או הבעל הרי זה מפר ביום שמעו וכאילו נדרה בעת ששמעה שנאמר ביום שמעו לא ביום נדרה בלבד.

קיים [רמב"ם הל' נדרים פ"ב ה"ח] שמע האב או הבעל ושחק כדי לצערה אף על פי שלא היה בלבד לקיים נדרה הואיל ועבר היום ולא הפר ולא בטל נתקיימו נדריה, נדרה והפר לה האב או הבעל והיא לא ידעה שהפר ועברה על נדרה או על שבועתה בודוין היא זו פטורה ואף על פי שנתכוונה לאסור הואיל ונעשה ההיתר פטורה ועל זה נאמר וה' יסלח לה כי הניא אביה אותה, ומכין אותה מכת מרדות מפני שנתכוונה לאיסור.

[רמב"ם הל' נדרים פ"ג ה"ט] המקיים בלבד הרי זה קיים, והמפר בלבד אינו מופר כמו שבארנו, לפיכך אם הפר בלבד הרי זה יכול לחזור ולקיים, ואם קיים בלבד אינו יכול לחזור ולהפר אלא אם חזר בתוך כדי דבור, כדי שלא יהיו כח דברים שבלבו גדול מכח המוציא בשפתי.

[שו"ע יו"ד הל' נדרים סימן רלד סעיף כא] מן אין האב מפר נדרי בתו, ולא הבעל נדרי אשתו, אלא (מו') (א) ביום שמעם. (מז) [מח] ודוקא כל היום, ולא מעת לעת, מט] שאם שמע בתחלת הלילה מפר כל הלילה ויום המחרת, ואם שמע סמוך לחשיכה, אינו מפר אלא עד שתחשך. ואם עבר היום ושחק, (מח') לה אפילו לא כוון בשתיקתו אלא כו' { לצערה, אינו יכול להפר. (מט') ואם שתק מפני שאינו יודע שיש ביד הבעל להפר, או אפילו יודע (נ') אלא שנדרה נדר שסבור שאינו יכול להפר, כגון שסבור שאינו עינוי נפש, יכול להפר אפילו לאחר כמה ימים ולא היא שתיקתו קיום, נ] ושעת ידיעתו כאילו הוא שעת הנדר או יום שמיעה, ויפר לה כל אותו היום.

(במ' מט' ל"ט) וְאִם-הִתְחַשְׁתְּ יַחְרִישׁ לָהּ אִישָׁהּ מִיָּוֶם אֶל-יוֹם –
(במ' מט' ל"ט) וְאִם-הִתְחַשְׁתְּ – מקף כבורר בין סיבות ההחרשה ש-**[התורה"מ]** מונה שלוש סיבות שקשורות למחשבות הבעל. אבל יש גם סיבות אחרות המשפיעות תוצאת טעם **וְאִם-הִתְחַשְׁתְּ**.

(במ' מט' ל"ט) וְאִם-הִתְחַשְׁתְּ – **טרסא**, בתפקיד שיעור שיעור זמן הקמת הנדר או האיסור ביום שמעו עד שתחשך, ומהלילה עד שתחשך. **(במ' מט' ל"ט) וְאִם-הִתְחַשְׁתְּ יַחְרִישׁ לָהּ אִישָׁהּ מִיָּוֶם אֶל-יוֹם** – קדמא מרכא זרקא מונח סגול, תבנית המרמזת על לכתחילה ובפועל.

(במ' מט' ל"ט) יַחְרִישׁ לָהּ – **יַחְרִישׁ** קדמא - **לכתחילה** לא שמע מהנדר ביום הנדר, **לָהּ** - מרכא - (שם הטעם לספרדים) מאריך ומתאים מאד לכאן כי מאריך זמן עד **שבפועל** שמע הבעל את הנדר או על הנדר **לכתחילה** (ע"פ **[בבלי נדרים פ"ב משנה נדרים פ"א מ"ז]**) מחריש כי אינו יודע מהנדר, ו/או אינו יודע שזה נדר, ו/או אינו יודע שבידי הבעל להפר, ו/או סבור שאין הנדר ענוי נפש, ו/או שאינו פוגע לדברים שבינו לבינה, ו/או רצה להקניט את אשתו, ו/או כאשר נודע לו הנדר כעבור יום חשב שכבר אינו יכול להפר **ובפועל** שתק שרצה להקים את הנדר.

[שו"ע יו"ד הל' נדרים סימן רלד סעיף לח] **לכתחילה [ח]** חשב לשון הפרה בלבד ולא הוציא בשפתי, אינו כלום. (פכ') צ' בד"א, שלא אמר לה: טלי ואכלי. **ובפועל** אבל אם אמר לה: טלי ואכלי, וחשב לשון הפרה בלבד, הרי הפרה. **לכתחילה** קיים בטלוי זה קיום והפר בלבד אינה הפרה. **בפועל** אם חזר בתוך כדי דבור (כנראה כעין דבור במחשבה) מפר את הקיום. **[שו"ע יו"ד הל' נדרים סימן רלד סעיף מא]** **לכתחילה** (פנ') המקיים בלבד, הרי זה קיום. והמפר בלבד, אינו מופר. נח צה] לפיכך אם הפר בלבד, הרי זה יכול לחזור ולקיים. ואם קיים בלבד, אינו יכול לחזור ולהפר צון **בפועל** אלא אם חזר בתוך כדי דבור (כנראה כעין דבור במחשבה מפר את הקיום).

(במ' מט' ל"ט) וְאִם-הִתְחַשְׁתְּ יַחְרִישׁ לָהּ אִישָׁהּ מִיָּוֶם אֶל-יוֹם – **(במ' מט' ל"ט) הַקִּיּוֹם אֲתָם כִּי-הִתְחַשְׁתְּ לָהּ**
(במ' מט' ל"ט) הַקִּיּוֹם אֲתָם כִּי-הִתְחַשְׁתְּ לָהּ - מקף כבורר בין החרשה המלווה במאמר ו/או פעולה ו/או רמז כל שהוא שרוצה לקיים **ובין** שתקה בלבד כדי לקיים **ובין** שותק סתם.

במ' מט' ל"ט) אִישָׁהּ מִיָּוֶם אֶל-יוֹם – זרקא מונח סגול בתפקיד (א) מוסיף מעין הענין על הענין זה זמן להפרה בתפקיד (ב) גורע ממין הענין מהענין שלא מדובר במשמע של שבוע, ועוד שביום שמעו הנדר יש לו להפר עד שתחשך. **[רמב"ם הל' נדרים פ"ב הט"ז]** ומהו זה שכתוב בתורה **(במ' מט' ל"ט) מִיָּוֶם אֶל-יוֹם**, מלמד שמפר בלילה אם נדרה בלילה, וכן מפר כל היום כמו שבארנו, נדרה ושהתה כמה ימים ואחר כך שמע האב או הבעל הרי זה מפר ביום שמעו וכאילו נדרה בעת ששמעה שנאמר ביום שמעו לא ביום נדרה בלבד. עיין גם ב-**[רש"י בבלי נדרים ע"ב]**